

Furs de 1403

VERSIÓ DE TREBALL a dia 27-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels Furs promulgats a les Corts de dit any

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

FURS DE 1403

[No figuren en la transcripció d'aquest quadern de Corts les provisions reials atorgades pel rei Martí, que passaran a formar part d'un volum de textos complementaris, en no tratar-se de veritables furs]

En quina manera pot hom guerrejar

[2042]

[1] Tot rich hom o noble cavaller o hom de paratge o ciutadà honrat o hom de vila honrat que no faça fahena de ses mans, qui farà mal o dan sens deseximents en la persona de alcun rich hom o cavaller o hom de paratge o ciutadà honrat o hom de vila honrat qui no farà fahena de ses mans, com a principal o com a valedor, encórrega en les penes contengudes en lo fur.

Fem fur nou que si alcun cavaller e en la addició posat en rúbrica “De malfeytors”, sinó en los cases que per fur del regne expressament és permès ociure alcun, e açò no contrastant res que en contrari sia stat ordenat o praticat fins a huy.

E açò declarat, que en los deseximents sia servada la forma e solemnitat del dit fur: “Fem fur nou que si alcun cavaller posat en la dita rúbrica “De malfeytors”. Emperò en lo cas que aquell o aquells contra qui volran ésser dats los deseximents no poran ésser atrobats personalment e seran dins regne de València, que·ls dits deseximents sien presentats al governador del dit regne o a son lochtinent, presents tres testimonis de la condició del desexint, ço és, si és noble hom o cavaller o de paratge ab hòmens de paratge, e si és ciutadan ab ciutadans, e si és hom de vila ab hòmens de vila. E que tantost lo dit governador sie tengut publicar los deseximents ab crida.

E açò sien tenguts jurar los dits governador e lochtinent en lo començament de son ofici, e encara si no·u faran de aquí avant, sien haüts per privats del ofici. Enaxí que·ls desexints o desexint, pus hauran presentats los dits deseximents per si o per procurador, constituït specialment per aquell acte, al dit governador o a son lochtinent e seran publicats ab crida los dits deseximents, lo desexint après X dies e no enans, sien en legítima guerra ab aquell o aquells, contra qui hauran dats los dits deseximents.

Dominicus Mascó. [9.8.17]

[2043]

[2] Ordenam que en lo cas on serà fet homey acordadament per richs hòmens, nobles cavallers o de paratge o hòmens honrats, a altres richs hòmens o nobles cavallers o de paratge, hòmens honrats, no servada la forma del dit fur “Fem fur nou, que si

algun cavaller” e del fur pròxime dit e no y haurà denunciador privat, la cort puxca pendre e inquerir per mer ofici e punir aquell homeyer, e que reeba la pena que haurà servida.

Enaxí, emperò, que si lo dit malfeytor no serà pres, mas contra aquell se farà procés de absència, a instància de denunciador privat o per mer ofici, volem que aquell sia guiat de tots altres crims sinó de l'homey de què·s farà procés contra aquell. E en cas que·l dit malfeytor, contra qui se farà procés de absència, ans que sia publicada sentència, se meta en poder de la cort e farà dret e puys serà trobat que no ha culpa e serà absolt per justícia del dit homey, tantost sia deliure de la presó e tornat en sa pristina libertat.

Dominicus Mascó. [9.8.18]

[2044]

[3] Addén al capítol “Fem fur nou que·ls cavallers” qui guerrejaren entre si, posat en la dita rúbrica “De malfeytors”, ordenam que richs hòmens o nobles o cavallers ho hòmens de paratge, ciutadans o altres honrats hòmens, guerrejants per causa o esguard de la guerra, no puxen per si ne pe r altre fer mal als lauradors ne sarrahins ne altres vassals, ne tallar los arbres, vinyes, blats o béns ne cremen e derroquen los castells, lochs o cases d'aquells contra qui guerrejaren ne de lurs valedors ne de lurs vassals de qualsevol ley o stament sien.

E qui contrafarà, ultra la pena del dit fur e les altres penes en fur statuïdes, volem que muyra sens alcuna gràcia e mercè.

Dominicus Mascó. [9.8.19]

[2045]

[4] Provehim e ordenam que cascun volent fermar de dret sie tengut fermar en poder de la cort per si personalment e en sa pròpria persona, e prometre fer dret per sguard de certa persona una e moltes, expresament per lo fermant nomenadors, e haja a requerre asegurances d'aquella persona o persones, e prometre sots les penes en lo present capítol contengudes, que·l per si ne ab companyes lurs o altres, no guerrejaren contra aquells als quals o en sguard dels quals hauran fermat e demanat asegurances.

E ladonchs e no enans, en altra manera li sia reebuda la ferma e sia proveït als bandejaments e altres remeys statuïts per fur. E lo axí fermant no puxa ésser guerrejat ne dapnejat per aquells als quals o en sguard dels quals haurà fermat e requests asegurances e promès ço que és contengut desús ne per companyes de aquells o altres per o en loch o nom de aquells.

E si per aquells per si e per altres serà guerrejat, nós o nostres loctinents e oficials ajudem o defenam aquell ab armes o en qualsevol altra manera a qui haurà fermat e demanat asegurances, e sia sots nostra protectió e salvaguarda.

E si serà dampnejat, sia encorregut lo dampneyant, encara que hagués desagiat en les penes posades en lo fur final, rúbrica “De guiatge”, e en perdre la persona sens alguna gràcia e mercè.

E axí mateix, si lo axí fermant guerrejarà e farà mal per si o per altri o com a valedor a aquell o a aquells als quals o en sguard dels quals haurà fermat de dret, encórregua en les penes ensús dites, sens alguna gràcia e mercè.

E ultra les penes desús dites tots los desús dits contenguts en cascun dels caps del present fur sien encorreguts en les penes en furs statuïdes, segons condició e estament de les persones; enaxí que si seran richs hòmens, nobles cavallers e de paratge o hòmens honrats, encórreguen les penes del dit fur. [9.8.20]

[2046]

[5] Volem, provehim e ordenam que les presents ordinacions e furs furen tro a les primeres corts generals del dit regne e, aquelles acabades, romanits après les dites corts tots los furs antichs e addicions antigues de aquells en lur plenera força e valor.

Dominicus Maschó.¹

Del quart e de les penes de la cort

[2047]

[6] Declarants, corrigints e millorans los privilegis e furs qui puxen haver loch en procés de condempnació de pena de quart, ordenam que·l terme de deu dies donador al condempnat a pagar o fer ço que és obligat, no sia arbitrari ne puxa ésser prorogat sinó altres X dies, si aquell condempnat offerrà e donarà ferma e prometrà de pagar dins los altres X dies ço en què serà condempnat, dins los quals primers X dies lo condepnat sie tengut proposar e provar ses excepcions, si les ha.

Declarants que si l'actor, contra les excepcions del condempnat, volrà posar e provar replicacions, que·u puxa fer dins X dies tan solament següents, après que li seran repetides; e enaxí de X dies en deu dies se seguexquen los altres térmens a posar e a provar per cascuna part duplicacions, triplicacions e altres raons; los quals térmens passats "ipso foro" sien haüts per publicats los testimonis per cascuna part produïts, puix sia request per qualsevol de les parts, de les deposicions dels quals sie dada còpia a cascuna part.

E après que·ls testimonis seran publicats e lo notari serà aparellat donar còpia de aquells a cascuna de les parts, córreguen contínuament a cascuna parts X dies a posar e a provar objeccions e corroboracions de testimonis, los quals térmens passats, et publicats los dits testimonis e haüda còpia de aquells, cascuna part haja cinch jorns a al·legar de son dret, si fer ho volrà; los quals passats, sia haüt per renunciat e conlús en lo dit plet; los quals térmens desús dits passats, los jutges proceèscan a sentència confirmatòria o infirmatòria de la condepnació de pena de quart.

Emperò per lo present fur no entenem en res perjudicar als procehiments los quals segons forma de fur nou se deuen e poden fer de nua paraula en compres e vendes, loguers o arrendaments, ans volem que·l dit fur sia servat e romanga en sa plenera força e valor.

Dominicus Mascó. [3.4.13]

¹ No figura a l'edició crítica

[2048]

[7] Item, ordenam per lo present novel fur que passats los X dies de la condempnació, per lo procehiment en lo precedent fur contengut ne per altra rahó o manera, lo cors de la execució fahedora per rahó de la condempnació de pena de quart no sia embargat ne detardat, ans sens altre perjuhí del condepnat sia continuat.

Enaxí que, fet lo reclam, puxa o deja ésser fet manament executori per aquell matex jutge continuan son procés e d'aquén puxa ésser feta oferta e subastació de béns del condepnat e tot altre cors de la execució tro a reyal venda exclusive.

Et donada la sentència confirmatòria de la condepnació e aquella passada en cosa jutgada, encontinent la execució e venda sia realment feta, acabada per la cort o lo jutge qui haurà feta la condempnació de pena de quart.

Dominicus Mascó. [3.4.14]

[2049]

[8] Ordenam que de sentències de àrbitres, arbitradors o amigables composadors, e encara de sentències de jutges ordinaris o delegats, en les quals la part no serà condepnada en les messions, no sia levat quart alcun.

Dominicus Mascó. [1.4.10]

[2050]

[9] Com los justícies de les ciutats, viles e lochs reyal del regne de València hajen acostumat e puxen fer absolucions o composicions de tots quarts, calònies et penes civils e criminals, exceptat aquelles que·s dejen imposar per crim del qual se degués seguir mort natural o civil, o mutilació de membre; e·n derogació del poder dels dits justícies sien stades algunes veus fetes letres e provisions de nostra cort e de nostres antecessors, per les quals era als dits justícies manat que no poguessen fer les dites absolucions o composicions, sinó de consell, o present certa persona o persones e altres semblants; per ço, per aquest novell fur, statuim e ordenam que·ls justícies, liurament e sens alcun contrast, puxen fer les dites absolucions e composicions, no contrastant qualsevol letres o provisions de nostres antecessors o nostres o de nostre primogènit fetes o fahedors en contrari, les quals los dits justícies no sien o puxen ésser astrets servir aquelles, encara que en aquelles hagués segona jussió o imposició de qualsevol penes.

Dominicus Mascó. [1.4.20]

De seguretat e de donar fermança

[2051]

[10] Corregim lo fur antich posat sots la present rúbrica, lo capítol qui comença "Tot poblador", ordenam que si alcun qui serà convengut civilment, jurarà que no pot trobar o aver fermança de dret e s'oferrà donar convinent capleuta de la sua persona, no sia detengut pres, ans li sia reebut caplevador, sots certa pena, a arbitre e coneguda de la

cort o d'altre jutge davant lo qual la qüestió se menarà; e estant axí caplevat, proseguisca e defena son plet.

Emperò per lo present fur no entenem en res derogar als furs, axí antics com nous e presents, per los quals en certs cases lo convengut, stant pres, deu menar son plet.

Dominicus Mascó. [1.5.12]

[2052]

[11] Statuim e ordenam que·l creador que haurà feta la execució no sia tengut de dar fermaça alguna de les messions que seran stades taxades legítimament per fer e requerre la dita execució ne de loïsmo alcú que sia stat pagat de la cosa venuda, ans tals despeses e loïsmo sien pagats del preu de la cosa venuda sens alcuna fermaça.

Dominicus Mascó. [8.5.14]

De covinences

[2053]

[12] Declaram lo fur antich, posat sots la present rúbrica qui comença “Aquel qui serà obligat”, aver loch en los creadors qui no han obligades les coses del deutor tàcitament o expresa, et no en los creadors qui han obligades les coses del deutor tàcitament o expresa, axí per general obligació com per special.

Volents que lo present fur s'estena als fets presents o sdevenidors e encara als fets passats qui no sien per sentència passada en cosa jutjada determenats.

Dominicus Mascó. [2.3.17]

Dels advocats

[2054]

[13] Stablim que notari que volrà aver ofici de advocació, de aquells emperò que d'ací avant se crearan en les ciutats e viles reals, sia examinat diligentment en furs e privilegis e en pràctica de dictar ço que·s pertany a advocació per los dos jurats e per dos examinadors dels advocats, e per dos examinadors dels notaris, e en presència del justícia civil.

E si serà aprovat e reebut al dit ofici de advocació, sia tengut fer lo sagrament que, segons furs vells e nous, són tenguts fer los advocats; d'altrament no use de ofici de advocació, sots la pena en fur contenguda.

Dominicus Mascó. [2.6.13]

[2055]

[14] Com, segons fur, en qualque part del plet que a l'advocat aparega la part que advoca no haver dret, ho deja dir e manifestar a aquella, et d'aquí avant no la deja advocar, per ço ordenam que si alcun advocat après que porà per procés veure que la

part que advoca no ha justícia, advocarà d'aquí avant aquella causa o plet, sia tengut e obligat de pagar totes les messions, les quals d'aquí avant se faran en la causa o plet a la part a la qual advocarà, si aquella serà condemnada en les messions.

E que d'açò no puxa ésser fet en contrari algun pacte, avinença o relexació en algun temps; e si era fet, que no valla, ans tots temps tal advocat hi sia obligat e tengut tro realment haja pagat.

Dominicus Mascó. [2.6.8]

[2056]

[15] Fem fur nou que si algun litigant caurà del plet per tres sentències conformes de les quals per sentència contrària alguna no serà revocada, que l'advocat de tal plet perdut per les dites tres sentències, vulla's sia jurista o notari, sia tengut de propri pagar totes les despeses fetes per la part contra qui advocarà, axí en lo plet principal, après emperò renunciació e conclusió, com de totes les apel·lacions, les quals totes despeses sia tengut pagar a la part contra qui serà stat advocat, si donchs la dita part no haurà haüdes les dites despeses de la part altra qui haurà perdut lo plet, en lo qual cas lo dit advocat pac les dites despeses a la part per la qual aurà advocat en lo dit plet. E on la part qui haurà perdut lo plet no serà condepnada en totes les despeses, axí del plet principal com de apel·lacions, mas en alguna part o en algunes apel·lacions, en lo dit cas lo dit advocat pach de propri les despeses a la part per qui serà stat advocat, les quals la dita part haurà pagades, après emperò la dita renunciació e conclusió sia, segons és dit; e més avant pach a la part contra qui haurà prestada la dita advocació les despeses les quals la dita part no haurà haüdes del dit plet, entès tota ora après rennciació e conclusió del dit plet, enaxí que puix sia cert al jutge lo dit advocat haver advocat lo dit pleyt, feta fe de les dites sentències e feta taxació breu e sumària per lo jutge ordinari de tal advocat, de la qual taxació no pusca ésser apel·lat ni ésser haüd recors a nostres oficials o de nostre primogènit, la execució per les dites despeses sia feta realment contra lo dit advocat, cessant tota apel·lació de recors; e que en contrari de les dites coses no puxa ésser fet algun pacte, avinença o remissió, e si n'era fet ans o après que les dites despeses fosen pagades, que no valla, encara que fos fernet ab sagrament.

Dominicus Mascó. [2.6.9]

[2057]

[16] Per tolre maliciosos advocacions, ordenam que en tot plet de recors en lo qual la part qui haurà recorregut haurà a pagar les messions dobles, segons forma de fur nou, la execució per les dites messions sia e haja a ésser feta reyalmment en los béns de l'advocat, juriste o notar qui haurà ordenat lo dit recors o haurà consellat que tal recors fos fet. E lo dit advocat per naguna manera no-s pusca scusar de pagar les dites messions, ne puxa haver regrés algun contra la part per la qual les dites messions haurà pagades, encara que-s fos pactionat ab aquella per qualsevol manera.

Dominicus Mascó. [1.3.21]

[2058]

[17] Més avant statuim e ordenam que si advocat alcú, en execució alcuna que-s faça contra aquell per les messions contengudes en los precedents furs, se mostrarà o al·legarà no ésser pagador, no sia admès d'aquí avant a ofici de advocació, ans sia privat perpetuament de tal offici.

Dominicus Mascó. [2.6.10]

Dels procuradors

[2059]

[18] Corregim e milloram lo fur antich posat sots rúbrica *De manament*, qui comença “Aquel qui donarà”, ordenam que si alcú farà molts procuradors en diversos temps, per la constitució del darrer no sia vist revocar lo primer. Si donchs specialment o general no·l revocarà ne per comparació o enantaments fets per lo principal sia vist ésser revocat lo procurador.

Dominicus Mascó. [4.16.9]

[2060]

[19] Més avant fem fur nou que notari alcú, lo cual d'ací avant serà creat en les ciutats e viles reals, no gos ordenar en plet alcú encara que sia procurador en aquell, si donchs no és stat examinat en ofici de advocació e aprovat en aquell. E si lo contrari serà fet per alcun, que encórregua en pena de cinquanta morabatins d'or per quantes que vegades contrafarà; dela qual pena sia aplicada la meytat al nostre fisch e l'altra meytat a la part contra la qual haurà ordenat o posat en aquell plet.

Dominicus Mascó. [2.6.14]

[2061]

[20] Notari alcú no puxa procurar o advocar plet que sie per rahó de contracte alcú, testament o altra carta per ell reebuts. E si lo contrari farà, que encórregua en pena de deu morabatins d'or, aplicadors la meytat a nós e l'altra meytat a la part contra la qual aprocurarà o advocarà, e, ultra la dita pena, sia privat per un any de ofici de procuració e advocació.

Dominicus Mascó. [2.8.6]

[2062]

[21] Per tolre vexacions a nostres sotsmeses ordenam que·ls dos procuradors fiscals los quals poden ésser constituïts per fur en les ciutats de València e de Xàtiva e lo un en cascuna de les viles reals del dit regne, no puxen o puxa substituir alcun altre en la dita procuració fiscal sinó solament en cas de absència o de malaltia o de altre just impediment, e duran la dita absència o malaltia o impediment e no en altres cases, e en los dits cases hagen a fer la dita substitució a bona e ydònea persona a conexença del batle general en la ciutat de València e dels batles locals en la ciutat de Xàtiva e en les

viles reals; enaxí que no puxa ésser substituït alcú qui si delat o sia stat condemnat o remès de alcun crim.

E si lo contrari serà fet, volem e ordenam que tot ço que per tal substituït serà enantat, sia cas e nul·le, e noresmeyns lo dit procurador fisch que l'haurà substituït e lo dit substituït qui n'usará, encórrega cascú en pena de doents morabatins d'or, applicadors la meytat a nostre fisch e l'altra meytat al comú d'aquella ciutat o vila en la qual serà atemptat fer les dites coses.

Dominicus Mascó. [2.8.29]

Que alcú no pusca les sues accions o demandes donar a pus poderosos de si

[2063]

[22] Addén al fur antich posat sots la present rúbrica, statuïm que si alcun donarà ses accions a nós, a nostre fisch o a nostre primogènit o alcun oficial de nós o de aquel, o acollirà en part o farà a nós e a nostre fisch o de nostre primogènit o alcun official de nós o de aquel, o acollirà en part o farà a nós e a nostre fisch o de nostre primogènit o alcun official de nós o de aquell cessió o transportació alguna de aquelles, que aquell qui açò farà perda ses accions; enaxí que nós o nostre fisch o de nostre primogènit o alcun dels dits oficials ho aquel qui haurà feta tal donació o cessió no puscam o puxquen res demanar, ans lo dit donant o cedent haja perduda del tot sa acció; e aquell contra lo qual tal donació o cessió serà feta, sia absolt e deliure del tot de aquella.

Dominicus Mascó. [2.9.2]

De juhís

[2064]

[23] Establim e ordenam que en tots plets o causes civils puxa ésser enantat sens tota figura de plet o juhí, atesa solament la veritat del fet o negoci. Emperò, si serà enantat solempnialment en tot o en partida, lo procés per la dira rahó no·n valla meyns ne·n puxa ésser irritat o anul·lat.

Dominicus Mascó. [1.6.6]

[2065]

[24] Ordenam per lo present fur que respostes algunes que s'hajen a fer mijançant sagrament sobre rahons alcunes no·n sien fetes ni scrites per procurador ni advocat, pus lo principal sia en la ciutat, vila o loch on serà lo plet, o en lo terme de tal ciutat, vila o loch ans tals respostes, tota ora que al jutge serà ben vist, sien fetes de paraula per los principals litigants e en presència del jutge o de l'assessor, e que no y sien presents lo advocat ne procurador ne altre instruïdor, e reduïdes en scrit per lo notari de la causa.

E si lo contrari era fet, que aquell qui tals respostes farà encórrega en pena de vint morabatins, aplicadós la meytat a nostre fisch e l'altra meytat a la part. Açò entès que si la rahó o capítol sobre lo qual deu ésser feta resposta haurà molts caps, que cascun d'aquells singularmen e distincta sia donat a entendre al responent per lo dit

jutge, assessor, o scrivà; però en lo cas on lo principal, sens frau, serà absent de la ciutat, vila o loch e terme d'aquells on lo plet serà menat, tals respostes puxen ésser fetes per procurador legítimament instruït, e ultra açò sie tengut respondre lo principal en la forma desús dita tota hora que al jutge serà ben vist.

Dominicus Mascó. [2.17.4]

[2066]

[25] Per lo present novell fur confermam e perpetuam los furs fets per lo senyor rey En Pere, pare nostre, en les corts de Monçó celebrades en l'any de M.CCC.LXIII e en l'any M.CCC.LXXVI, per los quals són prefinits certs térmens a l'actor e al convengut a posar e provar per testimonis lurs demandes, excepcions, replicaciones, triplicaciones, quadruplicacions e objeccions e encara corroboracions e totes altres rahons en fets consistents.

E declarants e millorants los dits furs, ordenam que los térmens a posar e provar les excepcions al reu córreguen del quart jorn avant que la demanda li serà liurada; e si lo actor volrà replicar, los dits térmens li córreguen del quart jorn après que les excepcions li seran repetides, e açò matex sia entès en triplicacions e quadruplicacions e altres rahons e objeccions e corroboracions, e que los dits térmens a posar sien enteses axí en rahons les quals volrà lo proponent provar ab cartes com en auells que volrà provar ab testimonis, si donchs lo volent-posar durant los dits térmens no ignorarà rahonablement les dites cartes, la qual ignorància se puxa provar per son sagrament, però en les produccions de les cartes no córreguen los dits térmens, mas sien servats los altres furs vells e nous parlants de les dites produccions de cartes; provehins que si en lo temps de les dites dilacions sobrevindran les fèries de Nadal o de Pasqua de Resurrecció o altres fèries repentines que novellament per alguna festivitat o solemnitat se seguiran, que los dies d'aytals fèries no sien compreses en los dies de les dites dilacions, e tots altres dies hi sien compreses, encara que sien feriats.

Dominicus Mascó. [4.9.35]

[2067]

[26] Los térmens en lo precedent fur contenguts córreguen no contrastant qualsevol declinatòria de juhí. Emperò si serà obtengut per sentència passada en cosa jutgada la declinatòria procehir e haver loch, la part contra qui serà posada la dita declinatòria "ipso foro", sia haüda per condepnada en totes les mesions, les quals la part qui haurà al·legada la dita declinatòria haurà fetes en la dita causa.

Dominicus Mascó. [4.9.35-bis]

[2068]

[27] Per tolre matèria de malignar e volents dar breu fi als plets, statuhim e ordenam que totes e qualsevol rahons en fet stants que seran proposades dins lo temps ordenats e statuhits en los dits furs a posar e provar, sien e dejen ésser admeses e sobre aquelles reebuts dins lo dit temps testimonis, enaxí que los temps a produhir testimonis contenguts en los dits furs córreguen "ipso foro" e lo jutge encontinent que les rahons sien posades, sie tengut admetre la part a rebre testimonis e assignar a la part altra que sia

present a veure jurar aquells e no-n puxa ésser fet oppòsit per lo jutge ne per la part encara que s'al·legàs ésser impertinens tals rahons, salvu que en la difinitiva lo jutge haja e deja haver son sguart si tals rahons podien e devien ésser admeses e tals testimonis reebuts, e que en la difinitiva sia tengut admetre e repel·lit les dites rahons o testimonis.

E si les dites rahons seran repel·lides e pronunciades impertinents per sentència passada en cosa jutgada, que la part qui haurà posades aquelles sia “ipso foro” haürda per condepnada en les messions que seran fetes per occasio de aquelles rahons qui seran repel·lides e pronunciades impertinents.

Emperò lo jutge aja pronunciar sobre les impertinències e sobre los mèrits en una sentència.

Però lo present fur no s'estena als plets pendens.

Dominicus Mascó. [4.9.36]

[2069]

[28] Per lo present fur nou provehim e ordenam que cascun any, feta la elecció dels justícies ans de la festa de Nadal, sien elets en la dita ciutat tro en nombre de XXX notaris, ultra los principals scrivans de les corts, los quals sien e hajen ésser per tot lo següent any reebadors de tots los testimonis que·s dejen reebre en qualsevol de les corts ordinàries de la dita ciutat, axí de governació, batlia com justícies e cònsols, enaxí que per los scrivans de les dites corts no puxa ésser comanada la recepció dels dits testimonis sinó als dits XXX notaris o a l'un o més de aquells.

Emperò tota hora que·l dit scrivà volrà comanar la dita recepció a qualsevol dels dits notaris, que·u pusca fer mentre no sia advocat o procurador del plet o causa del qual li serà acomanada la dita recepció, o no sia recusat sospitós legítimament per justes causes a coneguda de la cort on serà lo plet o causa per alguna de les parts.

Dominicus Mascó. [4.9.25]

[2070]

[29] La elecció dels XXX notaris damunt dits cascun any sia feta per los governador, batle, justícies elets e lurs assessors, e jurats de la ciutat, e per los quatre majorals de l'art e ofici dels notaris, los quals juren per nostre senyor Déu e per los sants Evangelis, ço és lo governador en presència dels altres e lo batle e tots los altres en poder del dit governador, que bé e feelment, postposat tot oy, favor e amistat, parestesch o altra raó, elegiran a lur bo e sa enteniment notaris bons, leals e de bona fama e vida e abtes per les dites coses; e los quals notaris après que seran elets, cascun any hajen e sien tenguts jurar en poder dels dits governador, batle e justícies, jurar en poder dels dits governador, batle e justícies, que en la recepció dels testimonis que·ls serà acomanada se hauran bé e lealment, e que no rebran los dits dels testimonis per *et cetera*, o per sumaris, sinó per lur tenor larga e, après que serà per aquells scrita, legiran aquella al depositant.

Dominicus Mascó. [4.9.26]

[2071]

[30] Fem fur nou que passats los térmens de les asignacions a posar de fet e produir testimonis en fets civils ordenats en los dits furs de Monçó e en los presents, de continent que alcuna de les parts pledejants requerrà judicialment que los testimonis en lo fet per cascuna de les parts produïts sien publicats, que de continent “ipso foro” les deposicions dels dits testimonis sien haüdes per publicades, e la cort o lo jutge de continent man al scrivà continuar en procés les dites deposicions sens altra declaració o provisió. Pus li conste, appellades les parts, los dits terminis a posar e provar ésser passats, e lo notari en poder del qual seran publicats los dits testimonis sie tengut copiar aquells e offerre's aparellat scriure en lo procés al pus prest que puxa, en manera que no stiga per ell.

E açò los notaris de les corts sien tenguts jurar en lo temps del jurament que fan cascun any, e lo notari del plet fora les corts en lo començament del plet en poder del jutge del plet.

Dominicus Mascó. [4.9.37]

[2072]

[31] Aprés que totes les asignacions seran passades e lo scrivà del fet serà aparellat dar còpia del procés a les parts, d'allí avant córreguen a cascuna de aquelles X dies peremptoris, dins los quals cascuna part sia tenguda e puxa al·legar tot ço que vulle e entena, enaxí que, passats los dits X dies, sia haüd per renunciat e conclús en aquell plet per cascuna part, salvu que puxen produir cartes e altres scriptures en ajuda de lur dret.

Dominicus Mascó. [4.9.38]

[2073]

[32] Per lo present novell fur, ajustants als furs antichs parlants dels jurament fahedors per la cort e per lo assessor de la cort, statuim e ordenam que cascun any la cort, ço és los justícies e los assessors, juren públicament, ultra les coses les quals per los dits furs antichs són tenguts jurar, que, tots fets propis o d'altri a part posats, entendran per tot llur sforç e seber en lo spatxament dels plets, e acordaran les sentències; e per ells no romandrà que·ls plets que seran en punt de dar sentència, dins llur any no sien determenats e finits per sentència dins lo dit temps.

Dominicus Mascó. [1.3.2]

[2074]

[33] Los jutges delegats dels plets principals o de appellacions o assessors qui dejen rebre salari dels plets que acordaran de les parts, no puxen aver salari alcú ne reebre aquel de lur judicatura o assessoria, ço és, los jutges tro a tant hajen promulgada lur sentència; e los dits assessors tro hajen ordenada aquella.

Però los dits jutges puxen constrènyer e forçar les parts litigants a metre e depositar lo salari a ells pertanyent per lur judicatura en poder del clavari de la ciutat, vila

o loch on lo pleyt se menarà o en poder del notari del plet a el·lecció del dit jutge, a fi que los jutges, promulgada lur sentència e no abans, puxen haver lo dit salari.

E si abans lo dit salari serà rebut per qualsevol dels dits jutges o assessors, encara que les parts o qualsevol de aquelles voluntàriament lo volguessen donar opagar, que tal jutge o assessor *ipso foro* sia infamis e privat perpetualment de tot ofici de judicatura o assessoria, sens alguna gràcia o remissió que no li puxa ésser feta.

Dominicus Mascó. [9.19.88]

[2075]

[34] Estatuhim e ordenam que, si pendent lo plet, les parts litigants devant algun jutge delegat, axí en causa principal com de apel·lació, se composaran o avendran, en tal cas lo dit jutge o assessor qui de les parts pogués haver salari, sien pagats de lurs treballs a coneguda de la corta, tota apel·lació e recors remoguts. Enaxí que no puixa ésser feta taxa, ultra la meytat del salari per fur e privilegi a ells pertanyents.

Dominicus Mascó. [9.19.92]

[2076]

[35] Ordenam que en los lochs de la Sglésia e de les ciutats e viles reals e en los lochs dels ciutadans et hòmens de vila perrorescència no puxa ésser al·legada, sinó en cas on se deja seguir mort o mutilació de membre o greus açots, e en los dits cases la part al·legant la perrorescència haja a provar aquella ésser vera e justa ab testimonis o altres legítimes proves ultra lo jurament de la part.

Et si no-u provarà, sia encorreguda en pena de doents morabatins, dels quals haja nostre fisch la meytat e l'altra meytat la part contra qui serà al·legada; e ans que la part al·legant aquella sia oïda, haja a donar bastants e suficients fermances de pagar la dita pena, de la qual no puxa haver remissió.

Declarants que si-l senyor volrà donar mort o mutilació de membre o greus açots sens procés a son vassall, sia justa causa de al·legar la dita perrorescència; mas si per procés judicial la volrà donar la dita mort o mutilació de membre o greus açots, no sia justa causa de al·legar ni haja loch la dita perrorescència.

Dominicus Mascó. [3.1.10]

De juredicció de tots jutges

[2077]

[36] Estatuim e ordenam perpetualment que la execució corporal, faedora en los moros cossaris o altres, preses en fustes armades per la ciutat de València e a ses despeses, e menats a la ciutat de València e comprats o haüts per aquella a justiciar, per castich lur e a terror de altres, sia fet per lo justícia criminal de la dita ciutat e pertanga a sa jurisdicció e offici.

Et semblant sia entès en les altres ciutats e viles del dit regne.

Dominicus Mascó. [3.5.74]

Dels jochs e dels jugadors, e d'aquells qui blasfemen Déu

[2078]

[37] Si alcun, en joch o en altra manera, jurarà per alguns membres de Déu o de la verge nostra dona sancta Maria, pach per pena cascuna vegada que jurarà cinch solidos; e si jurarà per algunes parts leges o vergonyoses de jurar, pach per pena cinquanta solidos; de les quals penes no puga ésser feta alguna gràcia o perdó, ans a sola requesta del fisch sien exegides les dites penes e n puga ésser feta inquisició per mer ofici.

E si la cort o l justícia no exhigirà ab entregue les dites penes, aquelles lo dit justícia sia tengut de pagar de propri.

E si aquell qui aurà jurat per la dita forma no porà pagar les dites penes, stiga per tres dies en lo costell de la ciutat e vila o loch on les dites penes seran comeses.

De les quals penes pecuniàries haja lo notificador o lo acusador lo terç, e les dues parts sien aplicades a nostre fisch en les ciutats e viles reals, e en los lochs de la senyoria ho hagen los senyors dels lochs.

Dominicus Mascó. [3.22.13]

[2079]

[38] Addén al fur nou del senyor rey En Pere, pare nostre, imposant pena a aquells que dien mal de Déu o de sancta Maria, statuim e ordenam que del dit crim puxca ésser feta enquesta per mer ofici, e que de les penes pecuniàries posades en aquell haja l'acusador la terça part e lo fisch les dues parts; e que de les penes, axí corporals com pecuniàries, no puxa ésser feta alguna gràcia o perdó.

Dominicus Mascó. [3.22.12]

[2080]

[39] Ordenam que feta la inquisició en los casos en los dits furs precedents contenguda, per moltes vegades que aquell qui contra serà enquest serà trobat culpable en les dites coses, no pach sinó una vegada una de les dites penes per tot lo passat. Entès, emperò, que après que serà acusat o denunciat al justícia o oficial, lo procés haje ésser finit e acabat dins cinch dies, e d'aquí avant sie haüd per absolt.

Dominicus Mascó. [3.22.14]

De demandes e obligacions

[2081]

[40] Si alcun obligarà en qualsevol contracte de venda, donació ho transportació o de altre qualsevol, sots quinsevol nom sie nomenat, generalment sos béns, per tal obligació general de béns sien obligats e ypothecats no solament los béns franchs que aytal obligant axí generalment sos béns aurà o li pertanyeran, mas encara quant a la útil pagesia tots béns censits, emphiteoticaris e feudataris que l dit obligant aurà o tindrà

sots directa senyoria o feu d'altri; e per aytal general obligació lo senyor directe del cens o del feu no haja ni puxa haver o demanar loïsmc alcú, ans tal obligació general puxa ésser feta per lo emphiteota o feudataris sens altre consentiment o aprovació del senyor directe del cens o del feu. E les dites coses sien enteses sens altre perjuhí de la senyoria directa.

Dominicus Mascó. [4.4.3]

De testimonis

[2082]

[41] Addicionan e melloran lo fur antich e privilegi parlants de pena de punició de fals testimoni, statuhim que aquelles matexes penes axí pecuniàries com corporals, e en la forma e manera en lo dit fur e privilegi aposades en lo faent fals testimoni, hajen loch en lo produent scientment fals testimoni o corrompent aquell en nom seu propri o per altri, encara que no farà part en lo juhí on serà fet aquell fals testimoni.

Dominicus Mascó. [4.9.57]

En qual manera compra e venda sia feta

[2083]

[42] Si alcun compra alguna cosa moble o semovent, o aurà arrendats alguns béns, o deurà lo preu de la cosa venuda o arrendada en tot o en partida, e dirà que no ha de què pagar o serà atrobat no pagador, aquell aytal qui serà deutor del preu de la cosa venuda o arrendada stiga pres tant, e tan longament, tro complidament haja pagat.

E pus no haja de què fer sos obs en la presó, lo creedor faça a aquell aytal sos obs en pa e aygua tan solament, en la dita presó.

Dominicus Mascó. [1.6.15]

[2084]

[43] Fem fur nou que si alcun vendrà a altre caval, bèstia o altra qualsevol cosa moble o semovent e aquella liurarà al comprador, e lo comprador après vendrà la cosa comprada a alcú e aquell après la vendrà a altri, e axí serà passada en hu o en molts compradós, lo primer ne altre venedor no haja o puxa haver regrés en la cosa moble o semovent venuda per lo preu de la cosa, encara que's mostràs que senyoria e propietat se aturàs en tal cosa, ans lo derrer comprador sia segur contra los sobredits venedors, pus haja pagat lo preu d'aquella cosa o sia aparellat pagar aquell, romanint tot son dret salvu a qualsevol venedor d'aytal cosa contra lo comprador qui d'aquell aurà comprada la dita cosa.

Dominicus Mascó. [4.18.25]

[2085]

[44] Qualsevol venedor de cosa moble o semovent sia tengut de demanar lo preu de la cosa moble o semovent venuda e liurada dins un any comptador après que·l preu porà ésser demanat. En altra manera, passat lo dit any, no pusca demanar lo dit preu si donchs no haurà obligació ab carta, penyora o altra legítima cautela del preu de la cosa moble o semovent venuda e lo convengut sobre tal preu no confessarà que deja aquell.

Dominicus Mascó. [7.1.18]

[2086]

[45] Les vendes, almonedes o encants fahedores per tudors e curadors, marmessors o procuradors de béns mobles o semovents de lur administració sien fetes d'ací avant ab notari públic e per aquel o substituït seu, ell present, sien scrits; enaprés registrades en son libre a remoure tota suspició e frau.

En altra manera no sia dada fe en aquelles almonedes, vendes o encants. Mas la cort, si debat serà de la valor dels dits béns, elegesca stimadors de tals béns venuts, los quals stimen aquells a tota utilitat dels menors o d'aquells a qui·s sguardaran los dits béns, segons la valor que més tals béns hauran valgut en lo temps de la administració dels dits tudors, curadors, marmessors o procuradors.

Dominicus Mascó. [5.6.20]

De dret de cosa que serà donada a cens

[2087]

[46] Si persona singular sobre alcuna universitat o cosa special farà censal e enaprés, ab consentiment del primer senyor o primer comprador o compradors, vendrà o carregarà altre o altres censals morts o violaris o obligarà specialment aquella cosa a altra o altres persones sobre aquella matexa cosa o per qualque cas o rahó se seguirà comís d'aquella cosa, aytal comís sia entès en lo romanent de la cosa, pagats los derrers compradors o creadors, en los quals lo primer senyor haurà consentit de lurs preus o de lurs censes e violaris o deutes e no en més avant ne en altra manera, encara que·l primer o primers senyors o compradors haguesen fet aquell consentiment, salvu lur dret en totes coses o per qualque altres paraules.

Açò declarat que si la cosa no bastarà a tots los compradors o creadors, sia salvu dret de prioritat al primer senyor o comprador e puys als altres per orde, segons seran primers en temps de lurs compres.

Dominicus Mascó. [4.23.27]

[2088]

[47] Jutge assignat per senyor directe en plet seu o de son emphiteota o censater o censaters o d'aquells entre si, pus aquell jutge haurà començat conóixer del plet citan o apellan les parts o alcuna de aquelles a son juhí no puxa ésser remogut o dat a ell associat, ne puxa ésser recusat per lo senyor directe, qui haurà aquell delegat, ne per la part qui l'haurà impetrat, si donchs per justa novella rahó de sospita no serà recusat.

De la qual sia conegut sumàriament dins cinch dies per altre jutge no sospitós, assignador per lo dit senyor directe, tota apel·lació remoguda.

E si de la conexença de la dita novella, justa rahó de sospita lo senyor directe o la part impetrant caurà, que pach a la part en doble les messions del plet d'aquella conexença, encara que no·y sia expressament per lo jutge condemnat o condemnada e no·n puxa ésser per aquell absolt.

Dominicus Mascó. [4.23.18]

[2089]

[48] Si algú comprarà alguna cosa per francha e en après se mostrarà legítimament que aquella cosa fahia cens, lo comprador no sia tengut de pagar dels altres béns seus les pensions del temps passat, ans que sia declarat la dita cosa fer lo dit cens. Mas solament hi sia tenguda la cosa comprada, la qual se mostrarà fer lo dit cens. Et per semblant sia entès en aquell que comprarà alguna cosa a cert cens e puyt aparrà que fahia major cens en tant com lo cens serà més que no serà stat venut, no sia tengut lo comprador de pagar lo dit més cens del temps passat, ço és ans que sia mostrar e declarat fer lo dit més cens dels altres béns seus, sinó solament de la cosa comprada.

Emperò si lo comprador ans de la compra sabia aquella cosa fer cens, en tal cas sia tengut de pagar les pensions del temps passat dels altres béns seus propis.

Lo present, emperò, fur no sie entès en fets e actes passats, mas que hi sia feta justícia e que per lo present fur en aquelles no sia feyt prejuhí.

Dominicus Mascó. [4.23.44]

[2090]

[49] Si·l marit o los hereus del marit restituiran a la muller o als hereus de la muller la cosa stimada, la qual fon liurada al marit en exovar o en part de exovar en temps de lur matrimoni, e la dita cosa restituïda farà cens ab loÿsme e fadiga, per tal restitució loÿsme alcú no sia pagat ne puxa ésser demanat per lo senyor directe.

Dominicus Mascó. [9.21.6]

[2091]

[50] Ordenam que alguna singular persona sobre alcun loch, heretat o possessió farà cens o tribut alcú ab lo o sens loÿsme o fadiga e ab ferma del senyor directe hi carregarà altre cens e enaprès hi volrà carregar més censal que en aquell carregament o carregaments sien demanats tots aquells qui hauran censal sobre lo dit loch, heretat o possessió, axí lo primer com los altres, e ab consentiment de tots sie fet; en altra manera que sie comís a tots aquells que hi hauran censal.

Dominicus Mascó. [4.23.26]

[2092]

[51] Los censals o violaris no puxen ésser allongats ne sobresehits per alcuna causa o cas per urgens, necessaris o privilegiats que sia encara per propri motiu nostre o

de nostre primogènit en la forma e manera qu'és atorgat a Catalunya per capítol de cort, lo qual fem insertar en la fí dels presents furs e volem que aquel sia observat en aquest regne.

Dominicus Mascó. [4.23.56]

[2093]

[52] Alcuna universitat de la Sglésia no puxa carregar censals ne violaris sens licència e actoritat de lur senyor, e si·u farà, tall carregament sia nul·le, si donchs no era per drets pertanyents a nós en tal universitat.

E adonchs per los dits tres e reemçó de aquells la dita universitat puxe carregar censals o violaris ab licència e auctoritat del senyor de la dita universitat, lo qual, en lo dit cas, en tota manera sia tengut atorgar la dita licència e auctoritat.

Dominicus Mascó. [4.23.35]

Si la muller a la qual lo marit lexa lo usufruyt

[2094]

[53] Com en temps passat sien stades altercacions si lo fur antich posat sots la present rúbrica, lo capítol qui comença La muller no puxa etcetera; si les penes contengudes en lo dit fur han loch en lo marit qui pren muller dins l'any que la muller li serà morta; per tolre les dites altercacions ordenam les coses e penes contengudes en lo dit fur no haver loch en lo marit qui dins l'any que la muller li serà morta pendrà altra muller.

Dominicus Mascó. [5.2.7]

De promissió de exovars

[2095]

[54] Declaram lo fur antich situat sots la present rúbrica, lo capítol qui comença: *La filla que serà maridada et cetera.*

Ordenam que·l dit fur haja loch axí en filla o filles maridades com en filla o filles vídues, la qual o les quals hauran haüt marit e serrà o seran stades dotades per lo pare. E axí matex que la dita filla o filles vídua o vídues, maridada o maridades puxen venir e vinguen a successió ab intestat del pare e de la mare, si altres fills o filles no maridades no y haurà.

Dominicus Mascó. [5.3.7]

De donacions que seran fetes entre lo marit e la muller

[2096]

[55] Addén al fur primer, posat sots la present rúbrica, ordenam que si donació serà feta entre marit e muller, constan lo matrimoni, tal donació sia nul·la encara que sia

jurada, e aquella no haja alcuna fermetat, si donchs en testament o altra derrera voluntat no serà expressament confirmada, segons en lo dit fur és contengut.

Dominicus Mascó. [5.4.2]

De tutoria que serà donada en testament

[2097]

[56] Ordenam que quant s'esdeventrà que la cort haja a donar tudor o curador als pubils, adults, o furiosos, o a altres a qui serà entredita administració de béns, la dita cort do o assigne en tudors o curadors aquelles persones que seran parents de part de pare, de aquells a qui deuen ésser assignats, si n-i haurà de covinents, no fete diferència de prioritat de grau ne si los béns qui deuen ésser regits són pervenguts de part de pare o de mare; mas solament sia sguardat qual persona de aquelles serà pus útil, profitosa, o sufficient a regir les dites tuteles e cures; e que aquella hi sia assignada a conexença de la cort.

E si de part de pare no hi haurà de covinents, que ladonchs n-i sien assignats en la forma dessús dita dela parents de part de mare.

Dominicus Mascó.

[2098]

[57] Més avant, enadint al fur antich posat sots la dita rúbrica "De tutoria", lo capítol qui comença "Fembres no poden ésser donades, et cetera", ordenam que si alcú en testament o altra derrera voluntat donarà tudriu o curadriu a sos fills, mare o avia de aquells, que valla tal dació de tutela o cura. Mas altres fembres no puxen ésser dades en tudrius o curadrius en testament o altre derrera voluntat. Declarants que si la mare o avia pendrà marit, que sia finida la tutela o cura.

Dominicus Mascó.

[2099]

[58] Enadins e declarans lo fur final en rúbrica "De advocats", stablim que clergues alguns que sien constituïts en sacres òrdens no puxen ésser tudors legítims ne datius, mas puxen ésser testamentaris. [2.6.24]

En qual manera los frares degen tornar los béns que haran haüts

[2100]

[59] Ordenam que si·l pare o la mare en lur vida hauran fetes algunes donacions de lurs coses a algú de sos fills, axí en temps de matrimoni com en altra manera, e los dits fil o fills succehirà o succehiran al pare o a la mare ab intestat ab los altres germans, aquell fill o fills si voldrà o voldran venir a successió, sie e sien tenguts de tornar e comunicar en part ab los altres frares o sors tot ço que haurà o auran haüid dels béns de aquell a qui succehiran ab intestat. E si lo pare o la mare morran ab testament e los dits

fill o fills succehirà o succehiran al pare o a la mare ab testament, no sien tenguts de tornar o comunicar en part ab los altres frares o sors ço que haurà o aura haüd dels béns de aquell a qui succehiran ab testament. Si donchs lo testador en son testament o altra derrera voluntat que féu dels dits béns expressament no haurà declarat e dit que tal fill fos tengut de comunicar los béns donats ab los altres frares o sors.

Dominicus Mascó. [6.2.2]

[2101]

[60] Ordenam que·ls cases de deliurament de pàtria potestat ordenats en lo fur final antich, posat sots la present rúbrica, sien enteses e hajen loch axí en filles com en fills, ço és axí en filla qui pren marit com en fill qui pren muller, e axí dels altres cases.

Dominicus Mascó. [6.2.6]

De testaments

[2102]

[61] En codicil o en altra qualsevol derrera volentat haja nombre de tres testimonis mascles, axí com en testament.

Dominicus Mascó. [6.4.10]

[2103]

[62] Heretat o institució de hereu, directament o per fideicomís, puxa ésser lexada, feta, o donada, toltà, o revocada, per codicil o per altra derrera voluntat, axí bé com per testament.

Dominicus Mascó.

[2104]

[63] A declaració e millorament del fur antich, posat sots la rúbrica desús dita *De testaments*, lo capítol setè qui comença *Si testament serà fet de paraula et cetera*; ffem fur novell que·ls tres meses allí contenguts s'entenen e hajen loch quant a la publicació que per si han a fer los testimonis d'aquel testament e no quant a l'interès o perjudici de l'hereu o legatari o d'altre, ans aquell encara que sien passats los dits tres meses puxa requerre e instar la publicació en lo dit fur contenguda, e axí feta valla tal testament.

Dominicus Mascó. [6.4.15]

[2105]

[64] Per tolre subtilitats e diversitats de opinions, ordenam per lo present fur que qualsevol substitució, posada en institució o en lexa de heretat, o de quota part de heretat, o en altra singular per lo pare o per la mare, o per altres ascendents a fill, o altre descendent per paraules directes, obliqües, o altres qualsevol, si·l cas d'aquella

substitució sdevindrà dins pupillar edat del fill o d'altre descendent instituït o legatari, e comprega legítima e tot altre dret pertanyents en aytals béns al dit instituït o legatari.

E si'l cas d'aquella substitució s'esdevindrà ultra o fora la pupillar edat que la substitució sie entesa oblica e obre obliquitat.

E tot açò se entena generalment en tot testament o en altra derrera voluntat paternal o maternal o d'altres ascendents o de linya de qualsevol d'ells no feta diferència entre testaments, ne estaments o condició de persones. Mas en tots e de tots generalment, si donchs als en contrari de les dites coses ne serà ordenat o dispost per lo testador, o disponent especialment e expressa e especificada.

Dominicus Mascó. [6.6.9]

[2106]

[65] A remoure dubitació del fur antich posat sots la dita rúbrica *De testaments*, lo capítol tretzè qui comença *Lo testament o qualche altra derrera voluntat et cetera*; declaram e statuïm que si en aquell cas lo testador no haurà distribuïts en lexes tots sos béns, que'l residuu solament pertanga als vivents ab intestat, enaxí que los càrrechs sien paguats de comú.

Dominicus Mascó. [6.4.27]

[2107]

[66] Declarants lo fur o capítol per lo senyor En Pere, pare nostre, en cort general fet, lo qual és dat en València pridir kalendas januarii anno Domini M.CCC.XLII, e comença *Pari etiam ratione*; ordenam que si esdevindrà cas que'l fill o altre descendent, o encara ascendent, ensemps ab qualsevol strany seran instituïts hereus, e altre o altres fills seran preterits, ço és que aquells per lur pare o mare no serà feta institució o lexa, aytal institució quant a l'hereu strany sia nul·la. E lo fill o fills preterits succesquen en lapart d'aquell strany, axí com si en aquella fossen hereus instituïts. Emperò, si aquella part no bastarà a legítima del fill o fills preterits, aquells hagen compliment a lur legítima dels altres béns. E si muntarà més de legítima, aquell més sia partit entre los fills de aquell testador per iguals parts.

Dominicus Mascó. [6.3.9]

[2108]

[67] En los casos de preterició contenguts en lo dit fur e capítol "Dari etiam racione et cetera", no sia feta diferència de sciència a ignorància, enaxí que'l pare o la mare no instituït ne facet alcuna lexa al fill o a la filla nats o naxedors, haja loch lo dit fur o capítol indifferentment.

Dominicus Mascó.

[2109]

[68] Corregín, addicionan, declaran e milloran lo fur novell, per lo molt alt senyor rey, pare nostre, de bona memòria, fet l'any M.CCC.LVIII lo queal comença:

Totes aquelles persones et cetera; ordenam que·l dit fur s'entena e haja loch quant lo pare o la mare, o altre ascendent o descendent en testament, o en altra derrera voluntat faran menció dels fills o filles o altres descendents o ascendents, deseretan aquels expressament o dehín o declaran que no·ls volen res lexar, o·ls volen privar de lurs béns o de successió de aquells o semblants paraules, o lexan-ho alguna cosa.

Enaxí que si·ls lexaran o instituïran en alguna part o cosa o quantitat, gran o poca, *simpliciter* o per legítima o per altra part o dret, sien vists privar aquells de tot l'als de lus béns, per manera que no puxen aver regrés als altres béns, ne demanar en aquells suplement de legítima, encara que rebugen o no accepten aquella institució o lexa. E si serà cas que aquells fills, filles o altres descendents o ascendents seran hereus instituïts en tot o en alguna part o alguna lexa a aquells serà feta per lur legítima o per lur part o dret o supliment, que en aytal institució o lexa puxa ésser aposada substitució, greuje o vincle, per ço que la voluntat del defunt en tota manera se complecha.

Dominicus Mascó. [6.4.52]

De aquells qui moren sens que no hauran fet testament

[2110]

[69] Declaració, millorament e addició del fur *Dehim*, posat sots la present rúbrica.

Ffem fur novell que si fill o altre descendent morrà dins pupil·lar edat, en la qual no pot fer testament, que en los béns tant solament que li pertanyeran o li pervendran per testament, o per altra derrera voluntat, o en altra manera del pare, o de la mare, o d'altres ascendents, succeesquen aquelles persones que·l pare o la mare, o altres ascendents li hauran substituït en qualsevol manera en los béns de aquells qui hauran feta la substitució.

Mas los altres béns propis d'aquell pupill, los quals li seran pervenguts de linatge paternal o maternal ab intestat, o ab testament, en lo qual no li sia feta substitució, pertanguen e tornen a aquella part, o raell, de la qual seran pervenguts.

E on lo dit pupill haurà alguns béns que no li seran pervenguts de linatge paternal o maternal, en los quals no serà feta substitució, o vincle alcú, que en lo dit cas succeesquen en aquests béns los pus proïsmes del dit pupill, no feta alguna diferència sien pus proïsmes de part de pare o de mare o linya d'aquells.

E lo present fur s'estena e haja loch en furiós, e tot altre que no puxa fer testament.

Dominicus Mascó. [6.5.11]

En qual guisa hereus sien fets

[2111]

[70] Declarants la addició del fur antich, posat sots la present rúbrica, capítol final, ordenam que la dita addició haja loch no solament com lo pare institueix hereu o ffa lexa o donació al fill o filla qui és engenrat de damnat ajustament en dit fur expressat, mas encara haja loch com lo pare o la mare instituhirà, lexarà o farà donació a

alcú altre; per ço que aquel o do o restituescha al fill o filla nat o nada de tal vedat ajustament.

Dominicus Mascó. [6.9.14]

Del dret que hauran los hereus deliberar si seran hereus o no

[2112]

[71] Declarants, adicionants e millorants lo fur antich, sots la present rúbrica, lo capítol final, fem fur novell que·ls tres meses allí prefinits sien enteses en herència o lexa universal e no en lexa singular. E si lo hereu o legatari universal callarà, que encontinent passats los tres meses sia vist la heretat o la lexa universal aver repudiada. E que·ls dits tres meses córreguen del dia avant que·l dit hereu o legatari general serà en regne de València e sabrà aquella herència o lexa ésser a ssi feta. Quant és a la lexa singular tots temps puxa ésser demanada pus expressament no sia repudiada.

Dominicus Mascó. [6.7.5]

De prescripcions

[2113]

[72] Contra prescripció de XXX anys que haurà corregut a alcú après serà fet major de vint anys e àbill a demanar no puxa ésser atorgada restitució per ignorància ne per altra rahó.

Dominicus Mascó. [7.1.3]

De sentències e actes

[2114]

[73] Ab lo present fur confermam, loam e aprovam la sentència donada per lo senyor rey en Johan, frare nostre, entre la universitat de la vila de Morella e les aldees de aquella, la qual enaprès fon confermada per acte de cort. E volem e manam aquella perpetualment ésser servada segons sa continència e tenor.

Dominicus Mascó. [7.2.18]

En qual manera sentència que serà donada deja ésser menada a execució

[2115]

[74] Com clarament experiència haja mostrat que per les vendes que·s fan en les corts de drets e accions de alcun deutor se són seguits molts debats, plets e dan a molts, per ço volents provehir a indepnitat de nostres sotmeses per aquest novell fur, statuhim e ordenam perpetualment que la cort o jutge alcú no puxa vendre a requesta de creador o d'altre sots generalitat béns, deutes, drets e accions o drets e accions solament de alcú.

Mas quant la cort o lo jutge voldrà fer venda de béns de alcú haja declarar quins béns, per manera que just preu se puxa trobar en la cosa. E si deute alcú o acció se vendrà, deu ésser substat e ofert quanta quantitat és lo deute e quin deu e ab quin títol o quinya acció e contra qui e per alguna manera sots generalitats de paraules tals vendes no puxen ésser fetes. E si fetes seran, sien e romanguen nul·les *ipso foro*.

Dominicus Mascó. [8.5.12]

[2116]

[75] Quant la cort o'l jutge, per pagar algun crehedor farà venda de algun deute clar o declarat segons forma del precedent fur o de certa acció clara o declarada, volem, statuim e ordenam que advocat algú, ne notari, ne rahonador de seccà, ne altre que comunament use de officí de procuratió en plets, per si o per altre, no puxa coprar per alguna manera tal deute o acció; ne après que algun altre, per cort, hagués comprat tal deute o acció, algú dels dessús dits advocats, notaris, procuradors o rahonadors no puxen per algun títol, si donch no era per successió ab testament o abintestat, haver o obtenir tals deutes o accions. E si lo contrari era fet, volem que tot sia nul·la, irrit e cas e va.

Per lo present, emperò, fur no entén tolre que·ls dessús dits no puxen comprar altres béns, mobles e seents, que·s venen per la cort o jutges.

Dominicus Mascó. [1.3.78]

[2117]

[76] Per ço com venuts per la cort drets e accions d'acun deutor, tantost lo creador era ademès a demanar per ypotheca los béns alienats per lo deutor, e per los furs per nós ordenats sien toltes tals vendes, per aquest novell fur statuhim e ordenam que, venuts per la cort los béns del deutor, si lo creador no sap béns alguns que puxa més avant offerre, la cort farà venir davant si lo principal deutor si és en la ciutat vila o loch del regne o terme de aquelles on se farà la execució, pres e ben guardat, e públicament en la cort interroge aquell mijançant sagrament si li resten béns, deutes o accions alguns en los quals lo creador se puxa pagar; e si diran que hoc haja mostrar tots aquells e averar ab títols o en altra manera dins dos dies après serà interrogat; e adonchs pus los dits béns constaran a la cort o al jutge ésser clars e desembargats, que aquells ajen ésser venuts, e si no bastaran o no mostrarà que n'haja, en tal cas la cort ab crida pública la qual se faça dins la ciutat vila o loch on tal execució se farà, intime que si algun sap béns de tal deutor clars e desembargats en los quals execució puxa ésser feta, que dins X dies haja notificats aquells a la cort, e que aquells passats, pus no aparegua que béns de tal deutor hi haja clars e desembargats en los quals tal execució puxa ésser feta, lo creador puxa posar ses demandes ypothecàries contra qualsevol detenedors e posseïdors de béns de tal deutor. E on lo principal deutor no serà en la ciutat, vila o loch o terme de aquelles on se farà la dita execució, en tal cas lo procurador o aquell qui entrevé per aquell deutor en la dita execució sia interrogat per sagrament segons desús és statuït en lo principal, en en après sia feta la dita crida per la forma desús dita.

Dominicus Mascó. [4.4.16]

De apel·lacions

[2118]

[77] Addents e declarants los furs antichs parlants de apel·lació de interlocutòria, ffem fur nou que de alcuna interlocutòria o declaració feta en fet civil no se'n puxa interposar apel·lació alcuna justa o injusta, si donchs no és de sentència sobre declinatòria de juhí de la qual puxa ésser apel·lat una vegada tan solament per cascuna part.

Però de qualsevol interlocutòria puxa qualsevol part contra qui serà pronunciat interloquén demanar correctió una vegada tan solament, la qual si la part que demanarà correctió voldrà que sia feta ab altre adjunt assessor que s'haja a fer a messió del demanant la dita correctió.

Dominicus Mascó. [7.8.9]

[2119]

[78] Fem fur nou que la part apel·lant en algun plet sobre lo qual haurà impetrat jutge de nós o de algun ordinari o d'altre havent poder de assignar jutge sobre aquella apel·lació sia tenguda liurar e metre en poder del dit jutge los processos del plet en los quals aurà fet part en manera que fe hi puxa ésser haüda dins sis jorns après que la comissió serà repetida ab la part.

En altra manera, la sentència de la qual serà interposada tal apel·lació *ipso foro* sia passada en cosa jutjada e sia menada a execució. E lo scrivà de la apel·lació sie tengut scriure lo dit liurament en procés.

Dominicus Mascó. [7.8.40]

[2120]

[79] Addén, corregín e milloran als furs axí antichs com nous parlants del temps dins lo qual haja ésser pronunciat en la causa de apel·lació; per lo present fur ordenam que tot jutge de qualsevol apel·lació liurats a ell los processos sia tengut jurar presents les parts en poder del notari de la dita causa per nostre senyor Déu e los sants evangelis que al pus larch dins sis meses après que li seran liurats los processos aurà acordada la sentència en lo dit pleyt o causa e dins aquella si requests ne serà per alcuna de les dites parts après que la haurà acordada promulgarà la dita sentència dins los dits sis meses e que en lo dit fet farà justícia servant per son poder furs e privilegis, lo qual jurament sia e haja ésser continuat en lo procés per lo notari de la causa.

E si lo jutge après que haurà reebuda la dita comissió no volrà fer lo dit jurament, la part apel·lant o impetrant tal comissió sia tenguda de requerre e instar l'ordinari d'aquell jutge que ab manaments penals e ab capció de penyores o de persona o en altra manera force o costrenga lo dit jutge fer lo dit jurament, e lo dit ordinari sens alguna cognició puxa e sia tengut fer lo dit constrenyiment, tota apel·lació e recurs a qualsevol nostre official remoguts e cessans.

E açò mateix puxa instar e requerre la par apel·lada si fer ho volrà; emperò, si lo jutge aurà assessor haja trametre o fer liurar al dit assessor los dits processos dins quinze dies après que aquells seran stats liurats al dit jutge, e l'assessor haja acordar los

dits processos dins tant de temps que·l jutge hi puxa haver pronunciat dins los dits sis meses. E si lo assessor serà en lo loch on serà lo jutge, lo dit assessor sia tengut fer lo sagrament desús dit en poder del dit jutge. Emperò los dits sis meses ne hagen loch en la instància de la primera apel·lació del tercer apel·lant qui no haurà fer part en la causa principal.

Dominicus Mascó. [7.8.42]

[2121]

[80] Per lo present novel fur statuhim e ordenam que la part apel·lant qui haurà impetrat jutge en la causa de apel·lació, algun habitador de la ciutat, vila o loch on serà menat lo plet principal segons se deu fer per fur si la letra o provisió de comissió serà spatxada en la dita ciutat, vila o loch sia tenguda presentar aquella denant lo dit jutge a qui serà feta la comissió dins V dies comptadors après que serà spatxada.

E si la dita letra o provisió serà obtenguda dins lo regne de València e fora la dita ciutat, vila o loch on serà menat lo pleyt principal sia tenguda presentar aquella dins X dies après que la dita letra o provisió serà spatxada.

E si serà obtenguda fora lo dit regne sia tenguda presentar aquella al dit jutge dins vint dies après serà desempatxada segons dit és.

E lo notari qui spatxarà la dita letra o provisió sia tengut scriure dins aquella après la data de aquella lo dia del spatchament de la dita letra o provisió e registrar aquell al peu del registre on serà registrada. E si dins lo dit temps la dita presentació no serà feta, la sentència de la qual serà interposada la dita apel·lació sia menada a execució.

Dominicus Mascó. [7.8.39]

[2122]

[81] De sentència que serà promulgada per los jutges de les apel·lacions dels cònsols de la ciutat de València, si aquella sentència serà confirmatòria de lasentència donada per los cònsols de tal sentència, alguna de les parts no puxa apel·lar.

Mas si la dita sentència serà informatòria o revocatòria, de la sentència dels cònsols, la part apel·lada se puxa de tal sentència apel·lar una vegada tan solament, a la qual apel·lació lo justícia civil de la dita ciutat asigne jutges, ço és un mercader e un mariner experts en lur art a qui no hagen cabut en acordar alcuna de les sentències qui de la dita apel·lació coneguen.

Dominicus Mascó. [7.8.17]

[2123]

[82] Atorgam que les segones apel·lacions dels ordinaris de les ciutats e viles reals, e les primeres dels governadors e batles nostres e de cascun jutge real delegat se hagen a conéixer per comissions reals remetadores dins los lochs on seran stats accitats los plets principals dins lo regne de València, e no puxen ésser evocades fora·l regne per nós o nostre primogènit; mas dins lo regne les no·s puxam o puxa evocar a instància de qualsevol part.

Retenim emperò a nós que les segons apel·lacions de les causes del nostre patrimoni real nós puxam retenir e conéixer de aquelles, on que siam dins nostra senyoria deçà mar.

E entenem que les causes que són de penes comeses a nós o a la cosa pública o causes fiscals no sien dites causes patrimonials sinó tan solament aquelles en les quals és demanat o defès patrimoni nostre real.

De aquells qui poden renunciar e lexar sos béns

[2124]

[83] Mellorants e declarants lo fur antich posat sots la present rúbrica lo capítol qui comença *mercaders, cabalers et cetera*, statuïm e ordenam que cabalers sien dits aquells qui públicament en la ciutat, vila o loch tendran botigues per vendre cendats, tafatans, draps d'aur, de seda, freses, tercenells, xamellots e altres semblants venderies o tindran botigues venents en gros specieria e tendran botigues venén merceries axí com gavinetes, spills e altres coses menudes e venents les dites merceries, axí en gros com en menut quant als deutes que contractaran per les dites rahons.

E encara aquells sien dits cabalers qui pendran a espera alguna mercaderia per usar de lur art o ofici. Enaxí que si aquell no pagarà ço que haurà pres a espera sostenga la pena en lo dit fur continguda; declarants més avant que fembra alguna no puxa ésser dita mercadera, cabalera, cambiadora o drapera.

E si alcú se obligarà per mercader, cavaler, cambiador o draper qui segons veritat no serà o no usarà públicament de alcú dels dits oficis o arts no sostinga la pena en lo dit fur statuïda.

Dominicus Mascó. [7.9.5]

De penyores

[2125]

[84] Declarants lo fur antich qui comença *En execució*, sots la present rúbrica, ordenam que advocat o procurador no puxa al·legar privilegi de pocioritat per rahó de son salari contra los altres creadors en alguns béns del deutor sinó solament en aquells béns en què haurà prestada advocació o procuració al deutor e de la qual procuració e advocació se sia seguit profit e utilitat al deutor en la cosa procurada e advocada e en tant com haurà lo profit e no pus.

Dominicus Mascó. [8.2.24]

[2126]

[85] Declarants e millorants lo fur antich posat sots la present rúbrica que comença *Si alguns creadors, et cetera*, statuïm e ordenam que los creadors qui seran derrers en temps que les mullers puxen requerre e fer fer execució en los béns dels marits per pagar a ells lurs crèdits, ells donants en poder de la cort bastants e complets fermança o fermances de tornar la quantitat que·s serà haüda de la cosa del marit

venuda a instància lur per satisfere e pagar la muller, cas que·ls altres béns del marit no li basten.

E açò tota apel·lació e recors remoguts.

Dominicus Mascó. [8.2.17]

[2127]

[87] Algú no puxa intemptar demanda ypothecària contra los tercers posseïdors de les coses a ell obligades tro a tant que·ls béns de tots aquells qui li seran principalment obligats e de les fermances a ell obligades, si seran presents en lo regne de València, seran executats e aquells seran atrobats no pagadors. Quant als absents romanga lo fur "Si alcuna cosa", rúbrica *De ffermances*, en sa força e valor. [4.4.17]

De pagues

[2128]

[88] Si per lo deutor a son creador derrer d'altres serà pagar en moneda lo deute sens frau, los primers creadors encara que fossen o sien privilegiats e encara que·l deutor fos o sia atrobat no pagador no puxen haver regrés contra aquell derrer creador per la moneda a ell pagada de son deute per títol honorós, ne evencre, demanar o toldre a ell aquella; si donchs no la haurà haüda per execució de cort o de jutge feta en béns del deutor.

E lo present fur volem que s'estena als fets presents, sdevenidors e passats no determinats.

Dominicus Mascó. [8.4.10]

De eviccions

[2129]

[89] Per tolre multitud de plets ordenam que si contra lo posseïdor d'alcuna cosa serà mogut plet e a aquell serà evençuda e tolt judicialment la cosa que possehia lo posseïdor enaxí evençut, en cas que deman o haja loch regrés de evicció puxa requerir manament executori e lo procés de aquell contra son actor e contra los altres antecessors obligats de evicció qual és se volrà, posat que la carta per vigor de la qual se demanarà no contenga expressa evicció ne sia executòria; si emperò lo posseïdor après que·l pleyt serà stat per judiciària convenció contra él començat dins X dies haurà intimat lo dit plet a aquell o aquells contra los quals voldrà aver regrés de evicció; si donchs aquell o aquells no havien remès specialment e expressa necessitat de denunciar a lurs successors la qüestió d'aquella cosa.

E en lo dit cas lo posseïdor judicialment evençut e qui haurà regrés de evicció contra son auctor o altres segons la forma desús ordenada sia tenguda haüda satisfacció fer cessió eficax e demanar de sos drets e accions a aquell o aquells los quals haurà demanat de evicció, la qual cessió farà sens evicció alguna de sos béns, sinó per ses obligacions e contractes propis.

E semblantment aquells puxen haver regrés de evicció requirint manament executori e lo procés d'aquell contra sos auctors o altres antecessors primers o contra lurs hereus o successors.

Declarants que·l dit manament executori e procés d'aquell sia entès de ço que porà ladonchs constar per tenor de la sentència e per cartes públiques o altres legítimes scriptures. Mas sobre les altres coses de què no porà constar per aytal forma axí com més valença o melloraments de la cosa evençuda e messions, dans e interès o altres semblants coses romanga son dret salvu a l'havent regrés de evicció per via ordinària en la qual sia proceït breument e sumària.

Dominicus Mascó. [8.5.31]

De donacions

[2130]

[90] A esquivar frauds e tolre altercacions enadins al fur antich posat sots la present rúbrica, lo capítol XIX qui comença: *Dengun hom no pusca fer donacions, et cetera*, statuim que donació fahedora de quantitat o de cosa pujant summa o valor de cinch mil de rals, encara que·s farà ab carta pública, no haja alcuna valor ultra los dits cinch mill solidos; si donchs per part de donador no serà insinuada o demostrada al jutge ordinari. Declarant e interposant sa auctoritat e decret en scrit en aquella. Precedent emperò e prestat sacrament axí per lo donador en sa pròpria persona e no per procurador alcú encara que hagues special manament com encara per lo donatari, en aquesta manera, ço és que·l donador jur que·l fa ho à feta aquella donació sens tota frau d'altri.

E lo dit donatari jur no ha feta alcuna machinació, inclinació o inducció fraudulosa al donador a fer a ssi aquella donació no ha procurat o consentit que li fos o sia feta per alcuna frau d'altri.

E manam a tots e sengles notaris sots pena de perdre lo ofici, que en alcuna carta de donació sobrepujant la dita suma no posen ne meten sacrament ne renunciació del present fur. E si contra serà fet, que·ls dits sacrament e renunciació no hagen alcun efecte de insinuació, ne alcuna valor.

Declarants que en donació que·s faça per qualsevol remuneració, paga osatisfacció sia necessària insinuació segons la forma del present fur del qual emperò exceptan los casos tant solament següents:

Primerament de donació feta per nós o per la reyna o per primogènit nostre o muller d'aquell en cases permeses o a algun de nós o d'ells.

Item, constitució de dot feta per pare o altra qualsevol persona a fill o altra qualsevol persona.

Item, de donació feta en temps o per rahó de contemplació de matrimoni e no altres cases.

Dominicus Mascó. [8.8.22]

Quals poden acusar

[2131]

[91] Lo justícia en criminal de la ciutat de València e qualsevol altres justícies de les ciutats, viles, e lochs del regne de València puxen, cascuns en llurs jurisdiccions, per mer offici, ab e sens instància de procurador fiscal o part privada, fer inquisició contra qualsevol persones faents o fer faents carta o cartes o altres qualsevol scriptures falses, les quals a l'ús de lur natura dejen ésser públiques o auctèntiques.

Si, emperò, per los jurats de qualsevol de les dites ciutats, viles o lochs on la dita falsia comesa serà, o per la major part de aquells, e per los majorals dels notaris de aquelles ciutats, viles e lochs, si n'hi haurà, alias per los jurats tots sols, primerament e ans, e no en altre manera, seran, dits, declarats e nomenats als dits justícies ésser culpables e diffamades de les dites coses o d'alguna d'aquelles, les sentències en e per les dites rahons promulgadores degen ésser donades a consell de pròmens, segons fur de València.

Nós, emperò, a nostre primogènit, e no algun altre jutge, official o comissari, salvat lo dit jutge, nos puxam entremetre de les dites coses en la forma sobredita en nostres ciutat e viles reynals, e los havents mer imperi en llur pròpia persona en llurs viles o lochs.

Dominicus Mascó. [1.3.104]

De crim de fals

[2132]

[92] Corregints e millorants la addició del fur antich, posat sots la present rúbrica en lo capítol qui comença: Sots pena de sexanta solidos; ordenam que aquell qui portaran vi a la ciutat de València en temps legut pusquen vendre lo vi que portaran en menut o en gros, e axí a revenedors com a altres sens incorriment d'alcuna pena.

Dominicus Mascó. [9.3.11]

[2133]

[93] Algun notari qui per rahó de falsia que haja feta serà stat privat de ofici de notaria per nós o per altre official nostre, universitat o altre havent poder, no puxa ésser restituït, tornat o creat de nou en lo dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.3.6]

De crims

[2134]

[94] Corregints e millorants lo fur antich, posat sots la present rúbrica, lo capítol XIII qui comença "Als ladres et cetera", ordenam que per lo primer furt e de poca cosa sia punit lo cometent aquell per açots e per exili, e per lo segon furt sia punit per tolliment d'orelles e per açots e per exili, emperò si la qualitat de la persona o la gravitar del furt primer o segon ho requirien, sia punit pus greument tro a mort inclusive, a conexença de la cort e dels prohòmens, salvu que no li puxa ésser tolt lo peu.

E totes les altres coses en lo dit fur e en la addició de aquell contengudes romanguen en lur força e valor.

Dominicus Mascó. [9.7.46]

[2135]

[95] Fem fur nou que tota persona de qualsevol ley, stament o condició sia, la qual palesament o amagada, de dia o de nit, sens manament de jutge, posarà o farà posar en les places, carreres o qualsevol lochs públichs algunes scriptures difamants alcú o injurians, o posarà o farà posar pintures o pintafis a injúria o infàmia d'alcú, que sia punida per mort natural.

Dominicus Mascó. [9.5.9]

[2136]

[96] Tot hom de qualque ley, secta o condició sia, inculpat de crim appellat vulgarment de collera, si serà atrobat culpable, sia condemnat a mort natural, axí que del tot muyra, ne donant-se per catiu a nós o en alguna altra manera pusca scapar, ans en tot cas sia mort sens alcuna gràcia o perdó e sens tot altre remey.

E si culpable no serà atrobat, sia del tot absolt, en manera que sia o no sia culpable, on sia dupte no se'n puxe fer pecuniària composició.

Dominicus Mascó. [9.7.82]

[2137]

[97]

Volem que·l present fur haya loch en tots collerats o ajudadors, consentidors e celadors e altres qui hauran donat manera o loch al dit crim.

[9.7.83] Certificació reial completant l'anterior.

[2139]

[98] Ordenam que tot corredor qui se n'irà o s'abatrà ab roba d'altri, comanada a ell per son offici, que muyra.

Dominicus Mascó. [9.34.86]

[2140]

[99] Declarants lo fur antich, capítol segon, sots la present rúbrica, ordenam que alguns accordats en alcuna armada no puxen portar armes prohibides e vedades per lo dit fur. E si u faran, que·ls sien levades per los justícies de les ciutats, viles o lochs del regne, cascú en sa jurisdicció.

Dominicus Mascó. [9.7.7]

[2141]

[100] Ordenam que si molts acordadament seran a matar alcú e la mort serà seguida, que tots aquells sien punits en lur persona axí com a matadós, encara que sia cert per les nafres de qual de aquells serà mort, e a la pena de doents morabatins sien tenguts cascú per lo tot. Emperò pagant la hu doents morabatins, sien liberats los altres de la pena de aquells.

E si en cas de baralla molts s'esdevendran en mort de alcú e apparrà per colps del qual o quals d'els serà mort, volem que aquell o aquells qui hauran fets los dits colps solament sostinga e sostinguen les penes en fur statuïdes.

Dominicus Mascó. [9.7.56]

[2142]

[101] Declarants lo fur "Aquel qui sostendrá pena corporal" posat sots la present rúbrica, ordenam que alcú qui haja abjurat per crim de heretgia e sia admès a penitència per la Sgléya, no perda alguns de sos béns.

Dominicus Mascó. [9.7.67]

[2143]

[102] Fem fur nou que si algun pendrà de sclava o macipa ab altri que stiga alguns béns que sien del senyor ab qui starà o de la casa de aquell, sens voluntat del dit senyor, que sia açotat per la ciutat, vila o loch hon starà lo dit senyor.

Però si la cosa era de tal valor que si meresqués major o menor pena, aquella puxa ésser imposada, tro a mort inclusive, a coneguda de la cort e dels prohòmens.

Dominicus Mascó. [9.7.60]

Del batle e de la cort

[2144]

[103] Lo batle nostre en les ciutats e viles reals no perturbe ni embargue lo mustaçaf en lo exercici de sa juredicció en les coses al dit mustaçaf pertanyents, segons fur en special dins nostres moreries en les coses següents: ço és, per no bons e falsos pesos o pesades, e en mesures no bones, e en mercaderies o coses no leyals, e fer tenir les carreres públiques needes e que no sien enlegides, stretides ni pejorades, les quals coses són del dit ofici de mustaçaf, e aquelles pot e deu exercir, encara dins les dites moreries e açochs nostres, açò declarat, que·ls moros se volran obrar dins les dites moreries, puxen edificar sens tornar atràs, pus per lo dit obrar no sien pus strets que huy són los carrers de les dites moreries.

E per semblant pertany al dit mustaçaf o a son ofici que les carreres de la pescateria no sien stretides o empaxades per los venedors de peix, ne les carreres de les carnereries sien enpoquides o stretides per tes taules, perxes o clavilles.

Per les quals coses e altres pertanyents al dit ofici de mustaçaf, manam al dit nostre batle, e altres oficials nostres, sots pena de cent morabatins d'or per quantesque vegades contrafaran, al nostre fisch aplicadors, que no embarguen o facen

algun empatx al dit mustaçaf en les dites coses o altres toquants lo exercici de sa juredicció.

Dominicus Mascó. [9.26.10]

[2145]

[104] Lo scrivà de la batlia general, de les scriptures, actes e processses que·s fan en la dita cort, prena per scriptures simples dos sous per full tan solament, e per scriptures dobles quatre sous tant solament per full.

E si contra les dites coses farà, encórrega en pena de X morabatins per quantesque vegades contrafarà, e sia tengut de restituir en doble ço que més de la dita taxa pres o reebut haurà.

Dominicus Mascó.

[2146]

[105] En l'almodí de la ciutat de València ni en altres parts de aquella no sia pres, exigit o levat de algun habitador de alguna ciutat, vila o loch del regne de València lo dret que s'appella aztoratge, ans del dit dret sien perpetualment franchys e immunes, puys aquells tinguen stores en lo dit almodí.

Dominicus Mascó. [9.34.6.]

[2147]

[106] En totes nostres ciutats e viles reals del regne de València et térmens de aquelles, o en les moreries dins les dites ciutats, viles e ravals de aquelles construïdes, no sia sostenguda per alcuna manera tafureria públicament o amagada, a persones de qualsevol ley, secta o condició sien.

Et alcú, de qualsevol ley, secta o condició sia, en ses pròpies cases o logades no sostinga o puixa sostenir tafureria, sots pena de cinquanta morabatins d'or, aplicadors lo terç al nostre fisch e lo terç al comú de la ciutat o vila on tal tafureria serà atrobada, e lo terç a l'acusador, per tantes vegades com atrobat hi serà.

E si la dita pena pagar no porà, que sia açotat públicament per aquella ciutat o vila o loch on tendrà o sostindrà la dita tafureria. E la punició o castich de les dites tafureries pertanga al justícia en lo crim de les dites ciutats e viles, ço és a cascú dins sa jurisdicció.

Emperò la expulsió e punició dels moros pertanga e haja fer lo batle.

Dominicus Mascó. [3.22.6]

[2148]

[107] Provehim e ordenam que los habitants del regne de València no sien tenguts ni costrets ni forçats de pagar dret de borregatge e carnatge, quema o altres vicitgals, los quals són o sien tenguts pagar alguns strangers que auran contractat ab aquells. Ax, emperò, que u hagen a denunciar a algun oficial reyal en lo primer loch real on seran, e la primera vegada que y seran après que aurà feyt lo dit contracte.

Dominicus Mascó. [9.34.9]

De notaris

[2149]

[108] Los examinadors o corregidors dels notaris qui seran elets, segons forma del fur primer del senyor rey N'Amfòs, avi nostre, posat sots la present rúbrica, ultra lo sacrament en lo dit fur contengut, en cascuna examinació de notaris que s'haja a fer en les ciutats e viles reals, juren de nou en poder del justícia d'aquella ciutat, vila o loch, on lo notari se aurà a crear o examinar, que en la examinació de aquell qui volrà ésser creat notari, axí en sciència com en costumes, se haurà bé e lealment a sa enteniment, tot oy, amor, pregàries, favor, temor e totes altres coses contràries a part posades. Lo qual sacrament cascuna vegada haja scriure lo notari del dit justícia en los actes de cort.

E fet lo dit sacrament, facen lur examinació davant lo dit justícia e assessor seu, si n'ha, e en presència del scrivà de la cort. E après, feta la examinació, si los dits examinadors l'an per sufficient e approven aquell, lo dit justícia atorgue a aquell qui serà examinat carta del dit ofici, en la qual sien contenguts e nomenats aquells qui hauran lo dit notari examinat e atrobat sufficient. E adonchs, reebut de aytal notari lo sacrament, en fur contengut, aquell axí creat puxa usar del dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.19.13]

De guiatges e treues

[2150]

[109] Ordenam que alguns qui seran realment detenguts presos en alguna presó de les ciutats o viles reals del regne de València per crim, no puxen ésser atorgats ne guiats sinó per passar en Cerdenya o en Sicília, e ladonchs los ajam nós a guiar o nostre primogènit specialment e nomenada.

Dominicus Mascó. [9.20.27]

De metges e de speciers

[2151]

[110] Los examinadors dels metges elets segons forma de fur, no reeben alcun salari, do, ne servir, per examinar alguns metges de física o de cirurgia, o barbers, ne de examinació de especiers. E si lo contrari faran, sien encorreguts en pena de X morabatins, per quantes vegades contrafaran, de la qual pena haja lo acusador la terça part e les dues parts sien aplicades a nostre fisch.

Dominicus Mascó. [9.32.6]

[2152]

[111] Algun specier o apothecari no gos o presumesca usar en la ciutat de València de fer alguns exarops, confeccions de porgues o altres medecines, ne vendre aquelles axí confectes, si donchs primerament no serà stat examinat e atrobat suficient a fer les dites coses per los examinadors dels meges o per dos apothecaris o speciers qui cascun any deuen ésser elets en la dita ciutat.

E si alcú qui no serà aprovat per los desús dits usarà de fer les dites medecines o de vendre aquelles en la dita ciutat, per quantesque vegades contrafarà, sia encorregut en pena de cinquanta morabatins d'or, partidors segons en lo precedent fur és contengut.

Dominicus Mascó. [9.32.13]

[2153]

[112] Cascun any lo justícia civil de la dita ciutat de València, lo segon dia de janer, de consell dels dos examinadós dels meteges, elegesca dos abtes speciers dels aprovats, los quals sien per tot lo dit any veedós de totes les medecines, exarops, porgues e confeccions que·ls dits speciers o apothecaris de la dita ciutat tendran ov endran e los quals, après seran elets, sien tenguts sis vegades l'any ensemps ab lo mustaçap visitar e regonèxer les medecines, exarops et confeccions fetes o que seran en los obradós dels dits apothecaris, e regonèxer los materials que cascú tenrà per fer les dites medecines, exarops e confeccions.

Et si trobaran qualsque exarops alterat e no bons ne suficients e medecines e confeccions per semblant no bones, e los materials per fer aquells no seran bons o tals com se pertany, de continent lo dit mustaçap creme, destrouesqua e lance les dites coses.

E noresmenys, aquel qui tals coses no bones tendrà, encórrega en pena de cent sous. E si los dits veedós sien tenguts jurar cascun any en poder del dit justícia, com elets seran, que faran les coses en lo present fur contengudes, e en fer aquelles se hauran bé e lealment, diligentment e curosa. Et lo dit regonoximent se farà en la ciutat de Xàtiva e viles reals del dit regne per aquelles persones que per los jurats de cascuna de aquelles hi seran deputades.

Dominicus Mascó. [9.32.14]

De leuda e hostalage

[2154]

[113] Jacsia per pròpria regalia e preheminència nostra pertanga a nós e no a altri auctoritat e poder d atorgar imposicions e vectigals; emperò, en les viles e lochs que no sien reals pertany als senyors de aquelles conèxer per justícia, si és necessari o expedient exhigir e levar aquelles, et no en les dites lurs viles o lochs e per consegüent permetre o denegar la dita exactió.

Dominicus Mascó. [9.34.14]

[2155]

[114] Ordenam que clergues de regne de València no puxen ésser forçats ni destrets contra lur voler de rebre o albergar hostes alguns en lurs habitacions o alberchs.
Dominicus Mascó. [9.34.66]

[2156]

[115] Statuhim e ordenam perpetualment que si de peix pres e pescat en la mar serà pagat terç de delme en algun loch de regne de València una vegada, e constarà per albarà de aquell a qui serà stat pagat o en altra manera legítima, que d'aquí avant d'aquell mateix peix no sia pres, exigit o levat altre dret de terç de delme.

E si entre los compradors, arrendadors o altres havents dret en los dits terçes de delmes de un loch o de diverses, és o serà debat o qüestió a qual d'aquells deu ésser pagat lo dit dret, aquell aytal sia entr-ells determinat; però de aquell qui una vegada haurà pagat, segons dit és, lo dit dret e terç de delme, altra vegada no sia pres o exigit o levat lo dit dret.

E qui contrafarà sia encorregut ipso facto en pena de cent morabatins, dels quals hajam nós la terça part e la terça part lo comú de la ciutat, vila o loch on serà contrafet, e la terça part aquel del qual serà pres, exigit o levat lo dit dret contra forma del present fur, de les quals penes sia feta execució per lo batle general o lo batle de qualsevol ciutat, vila o loch on serà contrafet.

Dominicus Mascó. [9.34.60]

De corredors

[2157]

[116] Mellorants lo fur antich qui dispon que cascun ciutadà de València puxa ésser corredor, ordenam que en la ciutat de València e ravals de aquella no pusca aver sinó do-ents corredós tant solament, entre corredors appellats de orella, e de coll, e de bèsties, e de qualsevol altres noms o negocis, axí mascles com fembres; e en les altres ciutats e viles reals sien tatxats e reduïts a aquell nombre que serà ben vist al consell de aquella ciutat o vila.

Dominicus Mascó. [9.34.89] ²

[2158]

[117] Hom qui port corona no sia reebut a ofici de corredor, e per major seguretat, ans que alcú sia reebut al dit ofici, prometa e s'oblich en pena de mil sous que per algun delict e acte que cometés en son ofici no al·legarà corona, e a aquesta matexa pena se oblich expressament la fermança que sa acostuma de donar per cascun volent ésser corredor.

Dominicus Mascó. [9.34.92]

² Vid. Provisió posterior 10-1-1404, edició incunable, p. 381

[2159]

[118] La electió e recepció dels corredós sia feta per lo justícia civil de la ciutat de València e per lo justícia de cascuna ciutat, vila o loch reals del regne al començament de sa administració ab e de consell dels jurats, e no sens aquells; los quals justícia e jurats de la ciutat de València, quant deuran començar la dita electió e recepció, juren en poder del scrivà de la cort que en aquella electió se hauran lealment e bé a profit de la cosa pública, tota parcialitat e totes pregàries e oy e favor a part posades.

E que hauran sguard que persona majorment jov e de edat coninent a treball corporal, que haja o sàpia altre ofici, art o mester de què puxa viure o que sia persona difamada de alcun crim o públich adultre o concubinari ne alcunes vils persones no reebbran al dit ofici de corredor, encara que y dos o sia abde o sufficient, ans hi preferran persones bones, leals verdaderes, e de bona fama, e no podents viure de altre art, ofici o mester dementre sien sufficientes e aptes al dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.34.93]

[2160]

[119] La elecció e recepció dels corredors sia feta per lo justícia civil de la ciutat de València, e per lo justícia de cascuna ciutat, vila o loch real del regne al començament de sa administració, ab e de consell dels jurats e no sens aquella.

Los quals justícia e jurats de la ciutat de València, quand deuran començar la dita elecció e recepció juren en poder del scrivà de la cort que en aquella elecció se hauran lealment e bé a profit de la cosa pública, tota parcialitat e totes pregàries e oy e favor a part posades.

E que hauran esguart que persona majorment jove e de edat covinent a treball corporal que haja o sàpia altre offici, art o mester, de què puxa viure o que sia persona diffamada d'alcun crim o públich adultre o concubinari, ne alcunes vils persones no reebbran al dit offici de corredor, encara que y fos sufficient, ans hi preferran persones bones, leials, verdaderes e de bona fama, e no podents viure de altre art, offici o mester, dementre sien sufficientes e abtes al dit offici.

Dominicus Mascó.

[2161]

[120] Corredor que serà absentat o fugirà ab béns o coses d'altri durant son ofici, per null temps puxa ésser corredor o usar de son ofici de corredor ne puxa ésser reebut en lo dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.34.85]

[2162]

[121] Alcun que no sia elet e reebut a ofici de corredor, segons forma dels presents furs, no ús d'aquell ofici, sots pena de açots discorrén per la ciutat e per la vila real on exercirà lo dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.34.94]

[2163]

[122] Pus alcú serà reebut a ofici de corredor, segons forma del presens furs, no sia gitat o privat de aquell ofici sens causa justa, conexença de la cort e ab e de consell de sos assessors, la qual conexença la cort per son offici o a instància de part puxa fer de consell de sos assessors e no sens ells, apellat e oÿt de paraula lo dit corredor e sumàriament. E si trobarà aquell culpable, puxa remoure aquell del dit ofici.

Dominicus Mascó. [9.3.95]

De juredicció atorgada a aquells qui no han mer imperi

[2164]

[123] Declarants lo fur nou del rey N'Amfòs, avi nostre, posat sots la present rúbrica, ordenam que en los casos en lo dit fur contenguts, en los quals la meytat de la pena dels delinqüents pertany als senyors dels lochs que no han mer imperi, si per nós o oficials nostres o per los senyors havents mer imperi serà feta remissió o composició en qualsevol manera, que de ço que·s serà haüt per rahó de la dita composició o remissió, sia donada la meytat als senyors dels dits lochs, encara que sia remissió o composició solament per lo dret pertanyent a nós o als avents mer imperi.

Et si nostres oficials o os havent mer imperi faran lo contrari, per quàntesque vegades contrafaran, sien encorreguts en pena de cent morabatins aplicadors la meytat a nós e l'altra meytat als senyors dels dits lochs qui no han mer imperi.

Dominicus Mascó. [3.5.81]

De inquisició de oficials

[2165]

[124] Declarants lo fur del senyor rey n'Amfós, en rúbrica "De inquisició de oficials", quant a les viles e lochs del braç eclesiàstich e militar, e de singulars de aquells, provehim que sots aquest nom assessor, posat en lo dit fur, sien enteses qualsevol juristes, e altres qui sien vassalls dels dits braços eclesiàstich e militar, o que tinguen domicili o statge en les dites viles o lochs, qui ordinàriament sens frau donen consell als justícies, ara sien nomenats assessors o conselladors, o per qualsevol altre nom sien appellats.

Dominicus Mascó. [E.1.20]

De temperament de questes e de demandes

[2166]

[125] Com la universitat del loch de Museros sia de contribució universal e general de la ciutat de València en totes coses, e no sia rahonable que pus la dita universitat pach sa part, en los dons, servicis e ajudes que per la dita ciutat són feytes a nós, d'altra part nós los poguessem fer demandes. Per ço, per nós e nostres successors provehim e ordenam perpetualment que, per nós ne nostres successors, no puxen ésser fetes demandes a la dita universitat de Museros, per qualsevol causa per necessària o privilegiada que sia; la qual provisió e fur volem que s'estena als feyts passats, pendents e sdevenidors.

Dominicus Mascó. [E.4.3.]

Dels officis de canceller, vicecanceller, alguatzirs e altres oficials de casa nostra

[2167]

[126] Nostres alguatzirs e de nostre primogènit qui deurà regnar, juren ço és los notres en poder nostre o de nostre vicecanceller, e los del dit primogènit en poder de aquell o de son vicecanceller, tota hora que seran requests per los jurats de la ciutat de València, o per los jurats dels lochs e viles on usaran, que en los actes que ells faran en lo dit regne de València servaran furs e privilegis del dit regne, disponents o parlants del offici del alguazir e contra aquells no faran o enantaran per alcuna manera.

Dominicus Mascó.

[2168]

[127] Los alguazirs nostres o de nostre primogènit, qui deu o deurà regnar, de les execucions que faran de alguns béns hajen los capsous que han acostumat de aver, segons la ordinació de nostra casa. Emperò que'l dit dret dels capsous no puxa muntar més de dos mília sous, per gran execució que sia.

Dominicus Mascó. [3.5.115]

[2169]

[128] Alguazirs alguns no leven, prenen o puxen pendre o levar o fer levar armes algunes a persones, de qualsevol ley o condició sien, si donchs no s'esdeventrà en brega o en aplech feyt o aparellat a brega.

E en qualsevol dels dits cases, totes les armes que leven o facen levar o pendre hajen e sien tenguts trametre al justícia de la ciutat, vila o loch del regne, on seran stades levades tals armes, si donchs les dites armes no eren de nostres domèstichs o de nostre primogènit o de persones strangeres del regne, qui per affers sien en la cort nostre o de nostre [primogènit] o seguexquen aquella.

Dominicus Mascó. [9.7.8]

[2170]

[129] Nós o nostre primogènit partits de alguna ciutat, vila o loch del dit regne e terme de aquella o aquell, decontinent passats X dies de sa partença, cesse del tot la nostra audiència; e per semblant, partit nostre primogènit, passats los X dies de sa partença, cesse del tot la seua audiència; dins los quals X dies feta la partença se puxa enantar e diffinir en los fets ja començats durant nostra presència o de nostre primogènit; e altres fets de nou, pus siam partits no pusquen ésser en aquella començats.

E si lo contrari de ls dites coses serà fet, volem que no haja alguna fermetat o valor.

Dominicus Mascó. [3.1.18]

[2171]

[130] Les qüestions axí civils com criminals les quals seran stades evocades a nostra audiència o de nostre primogènit o començades per aquella, les quals no seran stades determenades e de les quals no serà stada per nós o per nostre primogènit feta comissió a determinar e finir aquelles, partit nós de la ciutat, vila o loch on aurem evocades les dites qüestions e començades a condòxer. E passades les X dies en lo pròxime fur contengudes, e per semblant partit nostre primogènit, que passats los dits X dies tornen als jutges ordinaris o delegats davant los quals les dites qüestions se tractaren o-s degren tractar, si no fossen stades evocades o començades.

Dominicus Mascó. [3.1.19]

De les cenes

[2172]

[131] Cena alcuna de absència no sia pagada, ni donada a nostre primogènit ni a la reyna, ni a muller de nostre primogènit, ni a altra qualsevol persona de qualque dignitat o condició sia, sinó a nós o nostres successors reys tant solament, en los lochs que s'és acostumat pagar cena; la qual cena de absència a nós deguda, sia pagada a nós o aquells qui han causa de nós, o de nostres antecessors.

Dominicus Mascó. [E.8.4]

Del offici de la governació

[2173]

[132] Una matexa persona no puxa per alguna manera o cas regir o obtenir ensemps los officis de la procuració general e de la bal·lia general del dit regne, ni ésser ensemps assessor de abduy los dits officis. E si lo contrari serà fet per qualque concessió o provisió nostra feta o fahedora, tal concessió o provisió nostra feta o fahedora, tal concessió o provisió no valla, ans tot ço que per aytal persona serà procehit o enantat en qualsevol dels dits officis sia nul·le, cas e va, salvu que micer Domingo Mascó, qui ha concessió de la assessoria de la governació e de la bal·lia no sie comprès en lo present fur.

Dominicus Mascó. [1.3.73]

[2174]

[133] En tot lo regne de València no puixa aver o ésser creat o constituït sinó tan solament un lochtinent de governador general, lo qual nós ajam o puxam constituir e posar; però lochtinents locals o particulars, axí com són los lochtinents dellà lo riu de Xúquer e de la Plana, puxam nós constituïr e posar ultra lo dit un lochtinent general. E lo governador e lochtinents desús dits qui ara és e per avant seran no puxen per alcuna manera o cas comanar son loch o subrogar alcú en lo dit ofici, sinó en cas demalaltia o de absència; e en los dits cases ho haja a comanar a son assessor o altra persona honrada

e abonada natural del regne de València; la qual loctinença o surrogació no dur sinó tant quant duraran los dits impediments.

Dominicus Mascó. [3.5.97]

[2175]

[134] Governador no puxa inhibir o manar, per son ofici o a requesta de part, a àrbitres, arbitradós o amigables compositors elets per les parts pledejants o algun de ells a fer o no fer alcun procehiment, o a dar o no a dar sentència o arbitració, mas puxa en les ciutats e viles reals, si request ne serà, destrènyer los àrbitres o arbitradors, si són o seran tals persones que sien de son for o jurisdicció ordinàriament.

En altra manera lur ordinari request los puxa e deje destrènyer de concordar-se o de donar-los tercer, si donchs expressament en lo compromès no era aposat que tal destrenyement no pogués ésser fet.

E si lo contrari de les dites coses serà fet, sia nul·le e no haja alcuna força e valor.

Dominicus Mascó. [2.15.20]

[2176]

[135] Pleyt de recors, que sia de ciutats o viles reals, o singulars de aquelles, lo qual deval de causa o pleyt la qual o lo qual, segons fur, se tracte o deja tractar de nua paraula e sens scrits, per semblant sia tractat e menat de nula paraula e sens alguna scriptura.

Manants als scrivans de la cort de la Governació, sots pena de cinquanta morabatins d'or per quantesque vegades contrafaran, que de tals pleyts de recors no reeben alcuna scriptura, mas solament, si requests ne seran, puxen e sien tenguts reduir en scrits breus la continència de la sentència o determinació del dit recors per memòria de aquella.

Dominicus Mascó. [1.6.16]

[2177]

[136] Los notaris, scriptors, familiars, domèstichs e comensals e encara sufraganis del dit ofici o del governador, en totes coses sien de for, destret e jurisdicció dels ordinaris de les ciutats e viles reals del regne, segons que a cascú pertanyerà en sa jurisdicció, exceptat tan solament en cas que qualsevol dels desús dits delinquís, contrahés o quasi en coses pertanyents al dit ofici de la governació, en lo qual cas tal persona, en ço que serà vist haver delinquit o fet contracte o quasi segons dessús és dit, sia de for del dit governador o de la sua cort.

Dominicus Mascó. [3.5.103]

[2178]

[137] Porter o alguazir de la dita cort de la governació no puxa demanar ni reebre per alari diornal exint fora la ciutat per pacte quinsevol, del qual puxa o deja

haver salari, sinó tant solament anant a cavall cinch sous, per moltes letres que porte o manaments que faça en la dita anada, los quals cinch sous haja per salari diurnal de la anada e tornada.

E si qualque rahó starà en algun loch mentre durarà la stada, encara que tingua cavalcadura, no puxa aver ni demanar més de quatre sous per cascun dia.

E si lo dit porter o alguazir irà a peu, no puxa més demanar ni reebre sinó solament quatre sous per cascun dia. E si més dels salaris desús taxats pendrà, encara que graciosament li sia ofert o donat, sia privat del dit ofici perpetualment sens alguna gràcia o perdó, e restituesca a la part lo salari lo qual ultra la dita taxa aurà pres o reebut en doble.

Dominicus Mascó. [9.28.16]

De sarrahins, que la çala no sia cridada públicament

[2179]

[138] En alcuna ciutat, vila o loch del dit regne, no sia o puixa ésser cridada, ab veu de hom, en torres, mesquites o altres lochs públicament, lo infel e reprobat nom de Mahomet. E en la ciutat de València no sia sonada nafill³ o altre instrument per fer la çalà,⁴ o altre acte en públich, segons la damnada secta mahomètica. E si lo contrari de les dites coses serà fet, aquell qui la dita crida farà en qualsevol ciutat, vila o loch del braç ecclesiàstich o real, o trompeta sonarà en la dita ciutat, sia punit per mort, sens alcuna gràcia o mercè. E en los lochs del braç militar, pach per pena sixanta sous, applicadors al senyor del dit loch, encara que aquell no haja sinó jurisdicció civil.

Dominicus Mascó. [E.43.1]

[2180]

[139] Declarants e mellorants lo fur fet per lo senyor rey En Joan, frare nostre, ab lo qual fon provehit perpetualment que algun moro, de qualque linatge sia, de Barberia, de Granada o d'altra part fora el regne de València, que sia atallat o rescatat de son senyor, no gos o presumesca acaptar son rescat dins lo dit regne, sots certa pena, no contrestant qualsevol licència per aquell obtenguda, ab carta o sens carte, del dit senyor o de altre qualsevol official de aquell, sots certes e grans penes allí expressades; volem e ordenam que·l dit fur si entès generalment ab effecte enaxí que·y sien compresos los moros stranys, encare que aquells se sien fets vehins o habitants de algun loch del regne de València.

E encare, que per alguns christians, juheus o universitats, aljames o sarrahins del dit regne o altres fossen comprats, o affermançats, o per aquells obligats al rescat, aquells aytals christians, jueus, universitats, moros o aljames del dit regne o altres no puxen haver lo rescat de habitants o béns del dit regne, accaptant o en altre manera, enaxí que, palesament o amagada, directa o indirecta, en alguna manera lo dit rescat no

³ *nafill* 'trompeta dels musulmans'; remarquem la forma sense l'article *al*.

⁴ *çalà* 'oració dels musulmans'

puxa ésser hagut o tret del dit regne, sots les penes en lo dit fur apposades; mas si-s rescaten, que allò hagen a fer ab béns o diners haguts de terra de reys moros.

Emperò, en lo present fur no volem que sien compresos nostres naturals serrahins, axí de açà com dellà mar.

Dominicus Mascó. [1.3.88]

Que juheus no puxen aturar dins la ciutat de València e de lur senyal

[2181]

[140] Juheu alcú o juhia de regne de València, no puxa star e habitar en la ciutat de València. E si alcú, per actes o per affers de mercaderia o altres honests negocis, entrarà en la dita ciutat, aquell aytal no puxa posar o habitar en alguna partida de les parròquies de sent Thomàs, sent Andreu o sent Steve, ans haja a posar fora los límits de totes les dites tres parròquies; ne puxa posar en altra part de la ciutat en casa de conversos. E més avant, aquell aytal no puxa estar o aturar en la dita ciutat més de deu dies continus après la dita entrada, si donchs no havia tals negocis, los quals bonament dins los dits dies no pogués haver acabats; en lo qual cas, aquell aytal dins los dits deu dies, sia tengut de representar-se denant nostre batle, lo qual li puxa porrogar, si li serà vist, lo dit temps tro en quatre meses. E si alcú palesament o amagada, contra alcuna de les dites coses vendrà, pach per pena cinquanta morabatins o sia açotat per la dita ciutat e lochs acostumats de aquella per lo dit batle, per tantes vegades com vendrà contra les dites coses o alcuna de aquelles.

Dominicus Mascó. [E.26.3]

[2182]

[141] Juheus porten en la sobirana roba públicament denant los pits una roda de drap, la meytat vermella e l'altra meytat groga, la qual roda haja un palm d'alna a derredor. E si contra les dites coses vendran, encórreguen en les penes en lo precedent fur contengudes e infligidores segons en aquell és expressat. [9.29.32]

Dels salaris

[2183]

[142] La taxació antiga dels salaris dels jutges delegats, quant a la sua quantitat, ço és a rahó de quatre diners per liura de cascuna part e que no puxa muntar més de mil sous entre abdues les parts.

Confermam per lo present fur novell, enadint e mellorant-hi les coses següents:

-Ço és que si en la causa o plet serà un jutge o dos o més, no sia pagat pus lo salari.

-Mas si és un sol jutge, que haja aquell salari íntegrament.

-E si són dos o més, que-l partesquen entre si egualment.

-E si aquell jutge o aquells jutges reebbran assessor o assessors, partesquen ab ell o ab ells lo dit salari egualment e, segons que se n'avendran.

Per manera que per molts que sien los jutges sens o ab assessor o assessors, lo lur salari no puxa créixer o ésser ultra açò que dit és ne per alcuna via directa o indirecta los jutges ne·ls assessors puxen haver pus salari.

E açò mateix sia entès en àrbitre o àrbitres o arbitradors o amigables composadors e en assessor o assessors lurs.

Dominicus Mascó. [9.19.89]

[2184]

[143] Per tolre altercacions sobre les coses en lo precedent fur contengudes, declaram que, si lo plet serà de quantitat certa, que per aquella a la dita rahó de quatre diners per liura de cascuna par sia fet compte a paga del salari.

Si, emperò, lo plet serà de béns o coses de incerta valor o lo jutge e les parts no·s poran concordar de aquella, que·n sia feta taxació per lo ordinari de nua paraula, sens tot procés e, segons aquella taxació, sia comptat o pagat aquel salari.

Però no puxa muntar més de mil sous, segons en lo precedent fur és contengut.

Emperò, en plet criminal, si la pena o punició demanada serà pecuniària, principal o subsidiària, sia comptat e pagat per la quantitat de aquella pena aquel salari a la rahó desús dita.

Mas si lo plet serà de tal crim que exseguesqua pena corporal principalment,, ladonchs sia pagat lo salari desús dit, segons la condició de les persones e la qualitat del fet, si lo jutge e les parts se'n poden avenir; si no, que sia a taxació de l'ordinari, segons dit és; axí emperò que en alcun cas o manera lo dit salari no sobrepuig la dita summa de mil sous.

Dominicus Mascó. [9.19.90]

[2185]

[144] De provisió, sentència o declaració de oposició alguna, la qual sia creditícia e tal que segons fur se puixa provehir sens apel·lació o convocació de la part altra, no sia reebut salari alcú.

Si, emperò, oposició serà feta, concloent dret de propietat e de tal oposició serà plet alcú, axí principal com de apel·lació davant alcun jutge delegat, lo jutge davant lo qual tal plet se menarà reeba de salari per tal sentència a rahó de huyt diners per liura entre abdues les parts de la valor de la cosa, de la qual serà feta oposició.

Però lo dit salari no puxa muntar ultra o més de do·ents sous entre abdues les dites parts.

Dominicus Mascó. [9.19.91]

[2186]

[145] Lo cònsols dels debats, plets o qüestions, los quals davant ells se menaran, dels quals serà contrast entre alguns qui seran de lur fur, segons les costumes de la mar, hagen per lur salari de cascuna part tres diners per liura tan solament; lo qual, emperò, salari, per gran quantitat o cosa que sia la de qui serà plet, no puxa muntar a més de do·ents sous entre abdues les parts, e semblant salari hagen los jutges dels apells.

Axí, emperò, que'l dit salari no sia pagat als dits cònsols o jutges, mas sia depositat en poder del clavari de la dita ciutat tro per aquells sia promulgada lur sentència.

E si abans de promulgació de sentència per qualsevol d'ells serà haüt lo dit salari, a quells qui lo dit salari hauran pres o reebut, perden lo dit salari e smenen aquell en doble a la part de qui tal salari hauran pres.

Dominicus Mascó. [9.19.100]

[2187]

[146] De venda alcuna que sia feta per l'ofici de consolat, axí de nau, galea, leny com altra fusta gran o poca, ne de manament executori o execució d'aquel no sia pres, demanat o reebut per cònsol alcú salari. E si de feyt per alcuna de les dites coses salari serà pres per cònsol, aquell qui tal salari haurà reebut, smén aquell en doble a la part de qui haurà reebut aquell, e sia privat ipso foro del dit ofici de cònsol e per null temps puxa haver tal ofici.

Dominicus Mascó. [9.19.101]

[2188]

[147] De extimació de béns fahedera per git o altre semblant cas no sia reebut o pres salari alcú, e si pres serà, lo cònsol o jutge dels appells qui tal salari aurà pres encórrega les penes en lo prop dit fur statuïdes.

Dominicus Mascó. [9.19.102]

[2189]

[148] De interlocutòria alguna promulgadora per los cònsols o jutges dels appells no sia pres o reebut salari alcú.

Dominicus Mascó. [9.19.103]

[2190]

[149] Com lo ofici del consolat sia devallat del justiciat de la dita ciutat e, segons, costumes de mar, les qüestions que allí's menaran dejen ésser tractades de paraula, per ço statuïm que les scriptures que's faran en lo dit consolat sien fetes axí sumàriament com se fan e deuen fer, segons fur, en la cort del justícia de CCC sous de la dita ciutat.

E l'escrivà qui és, o per temps serà, del dit consolat sia tengut jurar cascun any, en poder dels dits cònsols, que servarà la taula de les dites scriptures, segons ordinació e taxa de la dita cort de CCC sous. Lo qual notari sia tengut tenir públicament la dita taula en la casa de la cort del dit consolat; e si lo dit notari no servarà la dita taula, sie privat de la dita scrivania e encórrega en pena de X morabatins per tantes vegades com contrafarà, sens alguna gràcia o perdó; de les quals penes puxa ésser feta inquisició per mer offici.

Dominicus Mascó. [1.6.17]

[2191]

[150] Lo advocat, per advocació que farà d'ací avant, haja son salari segons se porà avenir ab la part. E si entre ells serà contenció o contrast alcú, lo jutge ordinari taxe aquell salari, segons li serà ben vist, atesa la qualitat del fet e condició de les persones, enaxí que la dita tatxació no puxa muntar més de cinch-cents sous.

E açò mateix sia entès en lo procurador que haurà procurat algun pleyt o qüestió.

Açò declarat, que si·l procurador serà stat procurador e advocat ensemps del plet o causa alcuna, no li puxa ésser taxat per tal procuració o advocació més dels dits cinch-cents sous.

En lo present fur, emperò, no sien enteses aquelles qui seran pensionats a rahó de any ne encara aquells qui per la advocació auran anat fora·l loch e terme de son domicili.

Dominicus Mascó. [9.19.105]

[2192]

[151] Los notaris, dels contractes, testaments e derrerres volentats que reebren, hjen lur salari temprat e moderat, segons que mils se poran convenir ab los contrahents. Et si contrast alcú serà del dit salari, ordenam que aquell sia taxat per lo jutge ordinari ab consell de expertes persones en semblants taxacions.

Però lo dit salari, si és de venda o de qualsevol contracte de qualsevol natura sia, exceptat solament en testament, no puxa muntar més de CCC sous. E si és de testament, no puixa més rebre ne aver de cinch-cents sous.

Açò declarat, que si per reebre tals contractes o testaments hauran exir fora la ciutat o del regne, que·ls sien pagats lurs diürnals tempradament.

Dominicus Mascó. [9.19.39]

[2193]

[152] Advocats, metges, notaris, procuradors e altres artistes e menestrals, encara scuders, dides, macips de qualque linatge sien, e generalment tots e sengles serviciala e mercenaris per qualque nom sien o puxen ésser appel·lats o alguns d'ells no puxen demanar paga o satisfacció de lurs treballs, servirs o soldades sinó dins un any comptador del dia a avant que la obra e el servir lur serà feyt o complit, ans passat lo dit any en continent ipso iure foro et facto hajen perdut lur salari o lur mercè. E d'allí avant no sien ne puxen ésser admeses en juhí, o fora juhó a demanar aquell lo qual temps córregua en tot cas de vida o de mort, axí lur com de aquells per qui hauran treballat o a qui hauran fet lo servey.

Exceptat solament tres cases: lo primer si hauran carta pública o altra legítima scriptura d'aquell servi o d'aquell treball o penyora o cosa de lurs pròpies obres o penyora dels béns del deutor per ell a aquells liurada.

Açò declarat que·ls processses dels plets no puixen ésser dites penyores.

Lo segon si dins lo dit any se seran judicialment clamats, del qual clam aparegua per scriptura judicial.

E lo terç si en lo testament o en altra derrera voluntat los serà expressament e nomenada regonegut o lexat.

Dominicus Mascó. [7.1.15]

[2194]

[153] Ordenam que·ls advocats o procuradors qui seran pensionats no pusquen demanar les pagues de lurs pensions, sinó solament de quatre anys passats, encara que de la pensió hagen carta pública.

Dominicus Mascó.

[2195]

[154] Corredor alcú no puxa demanar o pendre salari per alcun contracte en lo qual entrevenga, axí com a corredor o mijancer més de CCC sous entre abdues les parts.

Açò declarat que, si per fer tals contractes al dit corredor, convendrà exir fora la ciutat o lo regne, que puxa demanar son diornal temprat a a la part qui l'haurà fet exir de la ciutat o del regne.

Dominicus Mascó. [9.34.83]

Quals coses no deuen ésser alienades

[2196]

[155] Ordenam que clergues puxen comprar, haver e obtenir per qualsevol títol béns de realench per a ops de usos lurs propis, los quals clergues sien tenguts pagar per los dits béns en tots càrrechs reals e vehinals e sien tenguts fer juhí per los dits béns, així en actió personal com real, davant nostres oficials e jutges lechs e, après obte dels dits clergues, los dits béns tornen e hagen a tornar en persones legues, a les quals les puxen donar o lexar, axí entre vius com en derrera volentat. E si les dites coses contradiran o lo dit for declinaran, encontinent los dits béns sien a nós adquisits e guanyats.

Dominicus Mascó. [4.19.15]

**[...a supplicació dels braços ecclesiàstich e de ciutats e viles reals,
los furs e ordinacions infrasegüents:]**

En qual guisa sentència que serà donada deja ésser menada a execució

[2197]

[156] Primerament ordenam que si alcun de qualsevol ley, stament o condició sia en la ciutat, vila o loch del regne se obligarà alcú ab carta pública a donar o pagar alguna cosa o quantitat pus sia de dos mília sous o de la valor de aquells, o de aquí ensús, en la qual carta haurà ferma aprovació, consentiment e decret de l'ordinari de la dita ciutat, vila o loch on la dita carta serà feta, que de tal carta sia feta real execució axí

com de sentència passada en cosa jutgada, contra la qual execució no puxe ésser posada excepció o defenció alguna per justa que sia. Si donchs no era excepció de paga o de absolució o difinició, la qual se haja a provar ab carta pública dins X dies del manament executori; e no puxa ésser provada ab testimonis en aquella o altra instància ne per altra manera ans que la paga realment sia feta al crehedor.

Més avant, lo dit principal deutor qui haurà confessada per la dita forma la dita carta stiga contínuament pres en la presó comuna de la ciutat, vila o loch on la dita execució se farà; de la qual presó per alguna manera ne per rescrit o carta de remissió, alongament, guiatge o sobreseymen nostre o de nostre primogènit o de alcun oficial nostre no puxe ésser tret tro realment haja pagada la quantitat o cosa en la dita tal carta expressada. Declarants que per cessió de béns no puxe ésser tret tro realment haja pagada la quantitat o cosa en la dita tal carta expressada. Declarants que per cessió de béns no puxe ésser deliurat de la dita presó. Corregints per lo present fur tots altres furs en contrari fahents.

E si lo dit deutor, stant en la presó, no haurà de què puxe fer sos obs, en tal cas lo crehedor li faça la provisió stant en la presó en pa e aygua tan solament. Però les dites presos solament hagen loch en lo principal deutor qui haurà confessada la dita carta e non en son succeïdor ni en fembra alguna.

Dominicus Mascó. [7.4.10]

[2198]

[157] Et volents dar forma a la aprovació, consentiment e decret apposador en les dites cartes, ordenam que·l jutge haje a fer venir denant si lo deutor qui tal carta haurà confessada, e appellats almeys tres honests testimonis qui coneguen aquel, interroge lo dit deutor si ell ha fermada la dita carta e si li plau que en aquella sia apposat lo dit decret.

E més avant lo dit jutge declar al dit deutor com deu estar pres segons forma de fur si no complex ço que en dita carta és contengut. E adonchs puy lo dit deutor haurà confessat que li plau l'escrivà de la cort, scriva summàriament lo nom dels dits testimonis qui hauran dit o deposit, migançant sagrament, que conexen lo dit deutor e facen registre e d'aquí avant, servada la dita forma lo dit jutge puxa interposar lo dit decret en la dita carta de interposició del qual decret e de tots los actes desús dits lo dit notari reeba tan solament un sou sis diners.

Dominicus Mascó. [7.4.11]

En qual manera sia demanat lo exovar

[2199]

[158] Declarants lo fur antich, posat sots la present rúbrica, lo capítol *Si tot l'exovar*, ordenam que si les coses seents stimades e no stimades seran portades en exovar en tot o en part, lo marit en tot cas de restitució de dot sia tengut restituir aquelles a la muller o als hereus de la muller sens tot reteniment, si en temps de restitució les dites coses extaran, o sia tengut restituir la extimació de les extimades

servada la electió al marit, segons per fur vell li pertany. Enaxí que per privilegi de pobrea o altre qualsevol tals coses o la dita extimació lo marit no puxa retenir.

Dominicus Mascó. [5.5.24]

De crims

[2200]

[150] Si juheu o sarrahí o altre infel nafrarà alcun christià acordadament, no defenent-se, ordenam que muyra sens tot remey, e si-l nafrarà en cas de baralla, pach les penes dobles en fur contengudes contra aquells qui nafren algú e que no puxa ésser feta remissió o perdó sinó per nós o per nostre primogènit, romanints la juredictió o conexença de tal nafra delicta a aquell jutge al qual ans del present fur pertanyia. [9.7.36]

[2201]

[160] Ordenam que aquell qui tirarà dins les ciutats, viles o lochs del regne de València reals o de la Sglésia o ravalls de aquelles, contra algú, muyra si donchs no fahia en cas de defensió de son alberch o habitació.

Dominicus Mascó. [9.8.53]

[2202]

[161] Addents a la pena del fur posat sots rúbrica “De malfeytors”, lo capítol qui comença: “Aquell qui per força entrarà ab armes, et cetera”, ordena e statuim que la pracmàtica feta sobre lo dit fur per nós a supplicació de la ciutat de València haja loch en la dita ciutat e en totes les ciutats, viles e lochs reyals del regne de València.

Dominicus Mascó.

[2203]

[162] Contra alcavots qui freqüenten en bordells o tavernes ab fembres, e viuen del quest de aquelles, puxa ésser feta enquesta per mer offici, per foragitar aquells de les ciutats, viles o lochs del dit regne; los quals sien açotats públicament per la ciutat, vila o loch hon seran atrobats, per tantes vegades com atrobats hi seran.

Dominicus Mascó. [1.3.103]

De notaris

[2204]

[163] Los notaris qui d'ací avant seran creats per auctoritat real, puys no sia scrivà de casa nostra o de nostre primogènit, que sie en nostre servi o seu o altres notaris de passatge, ans que usar puxa de ofici de notaria en la ciutat de València per practicar en

aquella o habitar, sia e haja ésser de nou examinat e aprovat per lo advocat fiscal, assessor del governador e per los examinadors de la ciutat de València.

E axí examinat, si serà atrobat suficient, sia continuat per lo scrivà de la cort al peu de la presentació que tal notari haurà feta de la auctoritat real a ell atorgada. E adonchs aquell, pus sia aprovat segons dit és, puxe usar e use e pratique del dit ofici e art de notaria en la dita ciutat. E si alcú axí no examinat e aprovat usarà e practicarà de ofici de notaria en la dita ciutat de València, encórregua en pena de crim de fals.

Dominicus Mascó. [9.19.14]

Dels officis de canceller, vicicanceller, alguatzirs e altres oficials de casa nostra

[2205]

[164] Cascun canceller, vicecanceller e regent nostra cancelleria, o de nostre primogènit, ans que use en la ciutat de València, sie tengut e haja a jurar en la dita ciutat, en plena audiència, que servarà e servir farà los furs e privilegis del regne de València, e contre aquells no farà o enantarà per alguna manera. E lo scrivà qui haurà reebut lo dit sagrament, haja a liurar traslat de aquell als jurats e síndich de València, si lo·y demanaran.

Dominicus Mascó. [1.3.4]

[2206]

[165] Algun habitador de la ciutat o del regne de València per algun cas no sia detengut pres en la presó de la alguazeria, ans aquell, pus sia pres, de continent sia menat a la presó comuna de la ciutat, vila o loch on serà stat pres per lo alguazir o per alguns de son ofici, encara que tal pres per sa plana voluntat volgués star en la dita presó del dit alguazir.

E si lo contrari per qualsevol alguazir nostre o de nostre primogènit serà feyt, encórrega lo dit alguazir faent contra les dites coses en pena de doents morabatins d'or, aplicadós la meytat a nostre fisch e l'altra meytat al comú de la ciutat, vila o loch, en lo qual o en la qual serà feyt contra lo present fur. [9.28.30]

**[...ad supplicationem curie generalis regni Valentie nobis inde factam
facimus per actum curie foros et ordinationes sequentes:]**

Quod officia regni non concedantur extraneis personis

[2207]

[166] Statuhim e ordenam, que officis alguns del regne de València, axí com batlies, alcaydies, loctinències de governacions e altres qualsevol, no sien per nós ne

nostres successors, ni primogènit nostre, o d'aquells donats, atorgats e comanats d'ací avant, perpetuament o a temps, a algunes persones que no són naturals del dit regne, o la persona estrangera a qui fos donat, atorgat o comanat alcú dels dits officis, no era natural de altres nostres regnes e terres, on los valencians sien admesos haver consemblants officis d'aquells. E axí mateix, la present prohibició no sia entesa ne haja loch en les persones que al present són provehides dels officis, e tenen e posseheixen aquells.

E si lo contrari serà fet, sia tot cas e nul·le, e aquell no sia haüt per oficial per alguns nostres sotsmeses, romanint los furs e privilegis parlants dels officis de governació e batlia en sa força e valor que huy són, e que per lo present no y sia en res derogat.

Dominicus Mascó. [E.44.1]

Cassatio et annullatio iuris borregatgii

[2208]

[167] Per lo present fur nou cassam, irritam e anul·lam tot e qualsevol dret de borregatge. Volents e ordenants que d'ací avant en lo regne de València no sia exhibit, collit ne levat directament o indirecta lo dit dret de borregatge. Axí, emperò, que per lo present fur no sia fet prejuhi a aquells, los quals n'an causa de nós.

Dominicus Mascó. [9.34.7]

Quod per dominum regem non potest fieri aliqua demanda ville Muriveteri

[2209]

[168] Com la nostra vila de Murvedre sia de contribució de la ciutat de València, ço és a saber en obres de murs e de valls de la dita ciutat e en ajudes de dons fahedores a nós e a nostres successors reys, segons és contengut en la donació feta per lo senyor rey en Pere, pare nostre, de loable memòria, a la dita ciutat. E no sia rahonable que la dita vila sia tenguda en altres dons e subsidiis e subvencions fahedores per les altres universitats del regne; car jatsia per rahó de la dita ciutat seran franchs de molts dons, subsidis e subvencions qui·s fan e·s faran a nós o a nostres successors reys per les altres viles reals. Emperò, també pagaran ab la dita ciutat més en hun any que no farien en altra manera ab les dites viles.

Per ço, per nós e nostres successors provehim e ordenam perpetuament que nós e nostres successors no puxam ne puxen fer demandes algunes a la dita universitat de Murvedre per qualsevol causa, per necessària o privilegiada que sia, volents lo present fur comprendre los fets passats, presents e sdevenidors.

Dominicus Mascó. [E.45.1]

Quod cena de presentia non detur regine nec uxori primogeniti

[2210]

[169] Declaram que alcuna cena de presència no sia donada ne pagada a reyna alcuna, ne a muller de primogènit.

Dominicus Mascó. [E.8.5]

Quod sarraceni non exeant etiam cum licencia dominationem domini regis

[2211]

[170] Ordenam perpetualment que alguns moros de regne de València no se'n puxen o attenten de passar en Granada, Barberia o en altres parts fora nostra senyoria, encara que aguessen licència o provisió de nós o oficials nostres e encara que hajen delmat o quintat o en altra qualsevol manera ab nós o oficials nostres se fossen avenguts.

E si lo contrari era fet, attentat e assajat aquells aytals sien ipso iure et facto catius e los béns que se'n portaran confiscats. Dels quals béns e catius e dels preus de aquells hajam nós la terça part, e l'altra terça part lo senyor del loch on los dits moro o moros hauran habitat per dos anys pus proppassats, e l'altra terça part lo senyor del loch dins territori del qual los dits moro o moros seran presos.

Emperò, si seran presos dins territori del senyor hon hauran habitat per lo dit temps, en aquest cas la dita confiscació sia partida per eguals parts entre nós e lo dit senyor. E si dins nostra jurisdicció seran preses hajam nós les dues parts de la dita confiscació e lo senyor del loch hon hauran habitat en lo dit temps la terça part. [6.1.31]

De sarracenis qui sine computare se faciunt vassallos alterius

[2212]

[171] Com sovint s'esdevinga que alguns moros vassalls de hòmens de paratge e d'altres se'n vagen e-s muden en altres lochs sens comptar e sens pagar al senyor d'on primerament són stats vassalls, per manera que·ls primers senyors perden los deutes d'açò que prestat los han.

Per ço provehim perpetualment que qualsevol senyor de castell, vila o loch o alqueria del regne de València on tal moro se serà mudat e fet novell vassall, sia tengut si request ne serà pus conste ab carta o ab altres legítimes proves del dit deute pagar o fer pagar dins un mes realment, e de fer lo dit deute.

E si dins lo dit mes realment no haurà feta o feta fer la dita paga, que en continent passat lo dit temps sia tengut remetre lo dit moro pres al dit primer senyor, lo qual lo puxa tenir pres en sa presó tant e tan longament tro que·l haja pagat entregament tot ço que justament li deurà ab totes messions.

E si lo segon senyor request no volrà remetre, sia encorregut en pena de mil solidos, dels quals lo fisch haja la meytat e lo primer senyor l'altra meytat. E ultra açò lo segon senyor del seu propi pague lo dit deute al primer senyor. E que axí de la dita pena, com del deute, puxa ésset execució de continent que conste legítim que la dita remissió serà denegada.

Dominicus Mascó.

Additio facta super novis foris del guarreiar

[2213]

[172] Enadint als furs de guerrejar, per nós publicats en lo dia de diluns a XXIII^è del present mes de setembre, provehim que·ls valedors se hajen a desexir tan solament del principal advesari e enemich d'aquell, al qual fan valença. E que ab aquell sien en legítima guerra e no ab los valedors d'aquell, ans los valedós dels principals no·s puxen dapnejar entre si, si donchs no era ab lurs principals guerrejants o entre ells o alguns d'ells no eren dats deseximents, servada la forma del fur "Fem fur nou que si cavaller algú" posat en rúbrica "De malfeytors".

Dominicus Mascó. [9.8.21]

Absolutio generalis

[2214]

[173] Ab la present absolvem e remetem a qualsevol braços, universitats o qualsevol singulars del dit regne de València, totes penes civils e criminals, e qualsevol crims que sien stats comeses tro al dia de huy; de la present, emperò, remissió general, exceptam tant solament crims de heretgia, de lesa magestat, de sodomia, de falsadors de moneda, de bares, de traïdors, de mort acordada o de nafres o coltellades dades per diners, e de falsos notaris, e de aquells qui ho fan fer o usen scientment de les cartes, testaments o falses scriptures, cossaris e ladres e trencadors de camins, e de qualsevol pau o treva. Però salvam als braços e singulars de aquells, que no sia fet prejudici a aquells per les paraules posades en la present remissió; ço és de qualsevol pau o treva etcètera, en cas que les penes imposades en la treva fossen contra furs e privilegis del regne. E encara que per les dites excepcions posades en la present remissió, no entenen perjudicar a la remissió feta per nós lo dia de huy, ne coses en aquella contengudes o compreses, ans romanguen en sa força e valor.

Dominicus Mascó. [E.7.10]

De iure queme et de duobus denarii qui loco queme subrogantur

[2215]

[174] Ordenam que la quema⁵ que·s cull en regne de València, no sia cullida e exhigida. Reservam-nos, emperò, que en les damnificacions que, de huy avant, seran fetes a vassalls nostres per lo rey de Castella, o per los officials o vassalls o districtuals, nós hi puxam fer aquelles provisions que·ns seran ben vistes, segons forma dels capítols de la pau que és entre nós e lo rey de Castella.

Dominicus Mascó. [E.46.1]

⁵ *quema* 'dret de regalía que es paga d'entrada i eixida de mercaderies', arabisme valencià.

[2216]

[175] Ordenam encara que, per pagar les quantitats de les dites damnificacions, fins a huy a qualsevol vassalls e sotsmesos nostres, per les quals porien ésser atorgades marques, e per les quals era imposat lo dit dret de quema, sia posat un dret de dos diners per liura de diners, de totes coses qui entren de Castella en regne de València, e altres dos diners per liura de dret, de totes coses que isquen de regne de València en Castella, exceptat de coses que ab veritat e sens tota frau o fictió sien per a ops nostre o del rey de Castella, e encara de coses que qualsevol missatgers de qualsevol de nós, o del dit rey, portaran ab si en son servey e encara arnesos, bestiar de qualsevol natura, forment; lo qual dret servesca tan solament a pagar les quantitats de les dites damnificacions fetes fins a huy, e no per altres quantitats o coses, ni sia ni puxa ésser dret de regalia nostra, o de nostres successors, ni puxa ésser perpetua, ni dur pus, sinó tan solament quant duraran les dites quantitats fins aquelles sien pagades.

Dominicus Mascó. [E.46.2]

[2217]

[176] Ordenam més avant, e provehim que tots los damnificats qui han dampnificacions fins a huy, o aquells qui han causa d'ells, sien pagats a sou o a liura, no atesa prioritat o pocioritat⁶ de les quantitats que·ls resten a pagar de les dites damnificacions; enaxí que interès o guany alcú no sia pagar, mas tan solament les quantitats principals de les damnificacions.

Dominicus Mascó. [E.46.3]

[2218]

[177] Provehim, noresmenys, e ordenam que aquells qui transportaren les quantitats de lurs dampnificacions en lo senyor rey en Pere, de bona memòria, pare nostre, o en son tresorer o en qualsevol altra persona, e al·legaran que allò faeren per força, sien admeses a provar la dita força denant lo jutge de la quema delegat per nós. E si provarà la dita força, que·l dit jutge los restituhesca lurs quantitats de les damnificacions, deduhit tot ço que fins al jorn de la restitució ne serà estat pagat; d'aquí avant sien admeses a la contribució de sou e liura, en la quantitat dels dits dos diners per liura, segons los altres qui no renunciaren.

Dominicus Mascó. [E.46.4]

[2219]

[178] Ordenam encara, que aquells a qui nós o los nostres antecessors, havem o han carregats censals sobre la dita quema, sien examinats de lurs títols per lo dit jutge de la quema, e aquells censalistes que per dit jutge de la quema sien jutjats haver justs títols e tals, per los quals nós siam obligats per justícia pagar de la quema, sien pagats de la quantitat pertanyent a nós per nostra porrata, segons sou e liura, e que de les dites quantitats sien fetes deduccions en los crèdits nostres, e pagades totes les dites quantitats dels dits crèdits, en la forma dessús dita, volem que ces lo dit dret del tot.

⁶ pocioritat 'anterioritat, prioritat', llatínisme.

Dominicus Mascó. [E.46.5]

Cassatio et annullatio guidatici de Guardamar

[2220]

[179] Ab la present cassam, irritam e anul·lam lo privilegi per lo senyor rey en Johan, frare nostre, de loable memòria, atorgat a la universitat e habitants del loch de Guardamar, dat en Monçó a IX dies de febrer de l'any de la nativitat de nostre Senyor mil tre-ents huytanta e nou, e del regne del dit senyor terç, per lo qual lo dit senyor guiava e assegurava e sots sa protectió e salvaguarda prenia tots e qualsevol crimosos deutors e altres qui anasen star e habitar en lo dit loch.

E encara cassam, irritam qualsevol concessions e confirmacions per nós fetes del dit privilegi.

Dominicus Mascó. [9.20.31]